

Institutionen för Ekonomi

Handledare: Gertrud Roos

Datum: 2004-05-26

Kandidatuppsats i Handelsrätt

Finansiell leasing

- *en studie av tre problemområden i ett avtal om truckleasing*

Författare: Therése Nilsson

Kajsa Persson

Inledande sammanfattning

Titel	Finansiell leasing – en studie av tre problemområden i ett avtal om truckleasing
Ämne/kurs	Kandidatuppsats i Handelsrätt, 10 poäng
Författare	Therése Nilsson Kajsa Persson
Handledare	Gertrud Roos, Universitetsadjunkt i juridik, Högskolan i Kristianstad
Nyckelord	Finansiell leasing, gränsdragning mellan leasing och avbetalningsköp, leasingavgift och friskrivningsklausuler.
Problem	Finansiell leasing, som ett alternativ till köp, används främst av små och medelstora företag. Avtalsförhållandet mellan parterna uttrycks i standardavtal som utformats av branschen i fråga eller av leasingbolagen, där det generella problemet är att den part som utformat avtalet besitter mest kunskap om dess innehåll. Det särskilda problemet med finansiell leasing är att tre parter är inblandade; leasegivare, leverantör och leasetagare, varav den sistnämnde anses vara den med minst kunskap och ekonomiska resurser. Det är tre områden i avtalet, om finansiell leasing, som anses vara särskilt svårgenomskådliga för dessa parter, nämligen gränsdragningen mellan leasing och avbetalningsköp, leasingavgiften samt vissa friskrivningsklausuler.
Syfte	Syftet med denna uppsats är att undersöka de tre nämnda problemområdena med utgångspunkt i <i>ett</i> speciellt avtal om truckleasing. Om vi finner att avtalets skrivningar faktiskt ger uttryck för obalans eller innehåller svårbegripliga villkor ska vi försöka att ge förslag till åtgärder, kanske skulle en tydligare informationsplikt eller lagstiftning vara lämplig.
Metod	Den rättsdogmatiska metoden bygger på studiet av vissa fastställda rättskällor; lagar, avtal, förarbeten, för att fastställa vad som är gällande rätt, men eftersom det saknas lag på området är det standardavtalet som är vårt främsta undersökningsobjekt. För att kunna förstå avtalet har vi dock behövt utnyttja praxis och doktrin samt föra samtal med de båda parterna i vårt utvalda avtal om truckleasing.
Slutsatser	Vi anser att det är behövligt med antingen lagstiftning eller tydligare informationsplikt när det gäller leasingavgiften och friskrivningsklausuler vid avtal med en leasetagare som är en mindre näringsidkare. Däremot när det gäller gränsdragningsproblematiken tycker vi det inte är behövligt med förändringar, eftersom det förekommer tydliga och klara riktlinjer var gränsen mellan leasing och avbetalningsköp dras.

Förord

Vi vill börja med att rikta ett stort tack till Kurt Nilsson, VD Skandinaviska Chuckfabriken AB, för att vi fick möjlighet att ta del av det leasingavtal som legat till grund för denna uppsats. Utan hans välvillighet och samarbetsförmåga hade det varit svårt att genomföra detta examensarbete.

Vi vill också tacka vår handledare Gertrud Roos, universitetsadjunkt i juridik vid Högskolan i Kristianstad, för allt stöd, uppmuntran och vägledning hon givit oss under arbetets gång. Hon har haft stort engagemang och alltid funnits till hands när vi behövt henne.

Kristianstad 2004-05-26

Therése Nilsson

Kajsa Persson

Förkortningar

AVLN	Lag (1984:292) om avtalsvillkor mellan näringsidkare
AvtL	Lag (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område
HB	Handelsbalk
HD	Högsta Domstolen
HovR	Hovrätten
JB	Jordabalk
KkrL	Konsumentkreditlag (1992:830)
KöpL	Köplag (1990:931)
LU	Laguskottet
NJA	Nytt Juridiskt Arkiv
RH	Rättsfall från Hovrätten
SOU	Statens Offentliga Utredningar

Innehållsförteckning

1. Inledning	6
1.1 Bakgrund	6
1.2 Problemformulering	6
1.3 Syfte	8
1.4 Avgränsningar	8
1.5 Metod	8
1.6 Disposition	9
2. Finansiell leasing	10
2.1 Allmänt om hyresavtalet / leasingavtalet	10
2.2 Operationell leasing och ”sale and lease back”	11
2.3 Finansiell leasing – ett trepartsförhållande	12
2.4 Leasegivare	15
2.5 Leasetagare	16
2.6 Leverantör	16
2.7 Standardavtal – det som styr finansiell leasing	17
2.8 Vad styr standardavtalet?	18
2.9 Sammanfattande synpunkter om de tre kärnproblemen	18
3. Ett avtal om truckleasing – vårt undersökningsobjekt	20
3.1 Standardavtalet	20
3.2 Gränsdragning mellan leasing och avbetalningsköp	21
3.3 Leasingavgiften	22
3.4 Friskrivningsklausuler	25
4. Sammanfattande diskussion med belysning av rättsfall	32
4.1 Gränsdragning mellan leasing och avbetalningsköp	32
4.2 Leasingavgiften	33
4.3 Friskrivningsklausuler	36
5. Slutsats	40
Källförteckning	43

Bilaga – Avtal mellan FöreningsSparbanken Finans AB och Skandinaviska Chuckfabriken AB

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Hyra av lös sak som alternativ till köp, benämnd saklega, är en gammal avtalstyp. Reglerna är desamma för både näringsidkare och privatpersoner.¹ Denna klassiska variant syftar främst till kortare tids hyra av lösa saker, t ex hyra en maskin, bil och dyl. Under senare år har utvecklingen gått mot allt längre hyrestider, sk. ”leasing”.²

Den speciella finansieringsformen finansiell leasing, som utvecklades i mitten av 1900-talet i USA³, har idag stor betydelse för svenskt näringsliv. I början av 1990-talet svarade finansiell leasing för en femtedel av det svenska näringslivets finansiering av investeringar. Förklaringen ligger bl a i att det inte krävs särskilt insatskapital eller särskild säkerhet⁴ och att avtalet inte kan sägas upp av leasegivaren så länge leasetagaren fullgör sina förpliktelser.⁵

Finansiell leasing finns dock inte reglerat i någon lag, vare sig dispositiv eller tvingande, utan styrs i huvudsak av standardavtal som bestäms av olika branscher och finansbolag. Standardavtal är uppbyggt av två delar, en som i kärnan har lika innebörd och en som anger avtalets särpräglade innehåll. Dessa allmänna avtalsvillkor har ibland visat sig svårförstådda både till sitt innehåll och till sitt språkbruk. Därför har visst krav på reglering av området framförts. Leasing har varit föremål för utredningar och lagförslag men ännu har ingen lag antagits.⁶

Eftersom denna typ av finansiering är av ett stort ekonomiskt intresse, särskilt för små och medelstora företag, finner vi det intressant att belysa vissa problemklausuler av betydelse för parterna i avtalet. Särskilt med tanke på att det har påståtts att det råder oreda på leasingmarknaden, att förhållandet mellan parterna är ojämnt och att styrkeförhållandet mellan leasegivare och leasetagare kan resultera i oskäligen villkor och svårlösta tvister.⁷ Detta kan karaktäriseras av en obalans där det är leasegivaren som är den starkare parten och leasetagaren den svage.⁸

1.2 Problemformulering

Det är allmänt känt att det inte förekommer någon lagstiftning angående finansiell leasing utan att det är standardavtalen som styr. Detta innebär generellt att en viss

---

¹ Adlercreutz, A., *Finansieringsformers rättsliga reglering*, 2004, s. 152

² Hellner, J., *Speciell avtalsrätt II, kontraktetsrätt*, häfte 1, 1996, s. 182

³ Bjuggren, P-O. o. Skogh, G., *Företaget – en kontraktsekonomisk analys*, 1989, s. 120

⁴ LU18 1997/98, *Lagutskottets betänkande – Finansiell leasing av lös egendom*, s. 2

⁵ Adlercreutz, a.a. s. 156

⁶ Adlercreutz, a.a. s. 159

⁷ Göteborgs-Posten, *Leasinglag förbereds*, 1994-11-07, s. 38

⁸ LU18 1997/98, a.a. s. 16

obalans mellan leasetagare och leasegivare uppstår, eftersom det ofta är leasegivaren som ensidigt upprättar standardavtalen.⁹ En ytterligare svårighet med finansiell leasing är att det består av ett trepartsförhållande d v s leasegivare, leasetagare och leverantör. I detta förhållande är det leasegivaren som innehar mest information, eftersom denne har två skilda avtal med leasetagare respektive leverantör.¹⁰

Småföretagare kan i vissa fall likställas med konsumenter när det gäller deras underlägsenhet i förhållandet till myndigheter och finansiella institutioner. Enligt Sven-Olof Wärnsund, som förut arbetat med konsumenträtt på Finansinspektionen, borde småföretagarna få samma skydd som konsumenter har i konsumentkreditlagen (1992:830) (KkrL).¹¹ Vanligast är alltså att den svagare parten i leasingavtalet är ett mindre företag som inte har lika stora möjligheter som leasegivaren att hävda sin rätt vid tecknandet av avtalet och vid uppkommandet av tvister.¹² Oftast är det leasegivaren som besitter mycket kunskap och ekonomiska resurser vilket leder till att många småföretag befinner sig i en underlägsen ställning, eftersom de varken har tid eller pengar att lösa tvister i rätten.¹³ Det är därför viktigt att avtalsvillkoren är utformade på ett enkelt och lättbegripligt sätt, så att leasetagaren lättare kan förstå innebörden av dessa och på så vis veta vad som har avtalats. Vi kommer nedan att belysa tre av de kärnproblem som doktrin anser vara särskilt viktiga att tydliggöra och som är av generell karaktär för denna finansieringsform.

En viktig fråga vid finansiell leasing är var gränsen går mot avbetalningsköp. Det är avtalets syfte, utformning och formulering som avgör vilken avtalstyp det är.¹⁴ Denna gränsdragning är särskilt viktig vid konkurs och/eller utmätning hos leasetagaren då det är av stor betydelse om det är leasetagaren eller leasegivaren som är ägare till objektet. Därför är det av stort intresse som vi har valt att studera denna gränsdragning närmare.

När det gäller leasingavgiften är ofta problemet att leasegivaren kan justera denna på grunder som för leasetagaren är svårkontrollerade. Likaså är det inte heller alltid självklart för leasetagaren vad leasingavgiften egentligen innehåller.¹⁵ På grund av denna problematik har vi motiverats till att undersöka leasingavgiften mer ingående.

Problemet med friskrivningsklausuler vid leasingavtal är att dessa kan vara oskäligen och att innebörden kan vara svår för leasetagaren att tolka.¹⁶ Friskrivningsklausuler leder ofta till att riskfördelningen mellan leasetagare och

---

⁹ SOU 1994:120, *Slutbetänkande av leasingutredningen – Finansiell leasing av lös egendom*, s. 18

¹⁰ LU18 1997/98, a.st.

¹¹ Finanstidningen, *Små företagare behöver skydd mot oskäligen leasingavtal*, 1997-06-19, s. 1

¹² LU18 1997/98, a.st.

¹³ Svenska Dagbladet, *Tuff lag om leasing får ris och ros. Utredningsförslag välkomnas av företagare men kritiserar av banker och finansbolag*, 1995-04-06

¹⁴ SOU 1994:120, a.a. s. 103 ff

¹⁵ SOU 1994:120, a.a. s. 136

¹⁶ Ramberg J. o. C., *Allmän avtalsrätt*, 2003, s. 267

leasegivare är ojämn, det största riskansvaret brukar åligga leasetagaren.¹⁷ Vår nyfikenhet har på så vis lett oss till att studera leasegivarens upplysningsplikt och om det förekommer några friskrivningsklausuler i avtalet samt om dessa är oskäliga.

1.3 Syfte

Syftet med denna uppsats är att studera *ett* speciellt avtal om truckleasing för att se om detta avtal är otydligt utformat på de tre ovannämnda generella kärnproblemen. Om det skulle visa sig vara på detta vis ska vi diskutera kring om en förändring av en tydligare informationsplikt eller lagstiftning anses vara behövlig, i synnerhet med tanke på obalansen mellan leasegivare och leasetagare.

1.4 Avgränsningar

I denna uppsats begränsar vi oss till finansiell leasing av en truck som används i näringsverksamhet. De avtalsvillkor vi kommer att beröra uppkommer generellt mellan parterna leasegivare och leasetagare, men när det gäller friskrivningsklausuler tar vi hänsyn även till, den tredje parten, leverantören. Vidare när det gäller gränsdragningen mellan leasing och avbetalningsköp inriktar vi oss främst på hur denna dras rent språkligt, men kommer även kortfattat att beröra situationer som konkurs och utmätning där denna gränsdragning är av betydelse. Valet av *ett* avtal kan tyckas begränsat, men vi har uppfattningen att de problemklausuler vi belyser är av generell karaktär för små och medelstora företag. Anledningen till just denna storleksform på vår leasetagare är för att vi tror, med stöd av doktrin, att små och medelstora företag är den underlägsna parten i avtalet. Detta kan bero på att de kan ha mindre kunskap och utbildning inom avtalsrättens område samt ha mindre ekonomiska resurser än leasegivaren.

Arbetet berör således inte ingående operationell leasing och finansiell leasing som berör fast egendom eller finansiell leasing vid konsumentförhållande. Vi tar endast hänsyn till det svenska rättsläget och drar inte några paralleller med utländsk rätt. Inte heller redogörs det, i någon större omfattning, för frågor om hur finansiell leasing ska redovisas eller hur skatterätten ska beaktas.

1.5 Metod

I denna uppsats använder vi den traditionella rättsdogmatiska metoden. Denna metod innebär att de juridiska rättsreglerna tolkas med hjälp av de formella rättskällorna efter en speciell ordning. De formella rättskällorna består av lagar, förarbeten, rättspraxis, sedvänja och doktrin.¹⁸

---

¹⁷ Bernitz, U., *Standardavtalsrätt*, 1996, s. 15

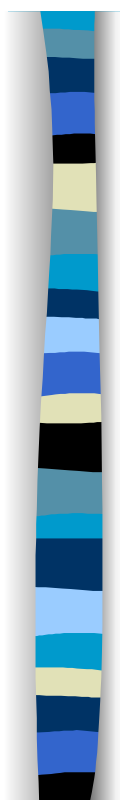
¹⁸ *Finna rätt, Juristens källmaterial och arbetsmetoder*, 2002, s. 27

Eftersom det inte förekommer någon lag om finansiell leasing, har vi lagt stor vikt vid att belysa ett standardavtal och innehållet i detta. Valet av endast *ett* standardavtal bygger på vårt syfte. Vi har främst tillämpat praxis och doktrin, men hänsyn måste dock tas till att större delen av litteraturen är av relativt äldre datum. Skälet till detta kan vara att förarbeten till lag inte resulterat i någon lagstiftning och på så vis har författarna inte haft något nytt att diskutera kring.

Ett visst stöd för litteraturens aktualitet har vi fått genom vårt utvalda standardavtal och två korta samtal med leasetagaren respektive leasegivaren från detta avtal. Deras uppfattning om våra kärnproblem kommer att belysas i fjärde kapitlet samt deras allmänna uppfattning om upplysningsplikten i femte kapitlet.

1.6 Disposition

Kapitel 2

I andra kapitlet redogörs det kortfattat för leasingens historia, tvåpartsförhållandet såsom operationell leasing och ”sale and lease back”. Därefter berörs finansiell leasing, trepartsförhållandet, ingående. Kapitlet avslutas med en sammanfattning av de generella kärnproblem som uppsatsen inriktar sig på.

Kapitel 4

I fjärde kapitlet redogörs det för rättsfall som berör just dessa problemområde. Därefter förs en sammanfattande diskussion om dessa generella kärnproblem utifrån redogjorda rättsfall, doktrin, våra åsikter och vårt avtals leasetagares uppfattning.

Kapitel 3

I tredje kapitlet belyser vi ingående de tre generella kärnproblemen; gränsdragningen mellan leasing och avbetalningasköp, leasingavgiften och slutligen friskrivningsklausuler. Vi kommer att utgå från vårt standardavtal för att se om dessa problemområde även förekommer där. Därefter studeras doktrin för att undersöka vad som sägs om dessa.

Kapitel 5

I femte och sista kapitlet klargörs det för vårt avtals leasegivares och leasetagares generella uppfattning om vad som gäller vid avtalslutande med mindre näringsidkare. Därefter redogör vi för de slutsatser som framkommit utifrån denna uppsats.

2. Finansiell leasing

2.1 Allmänt om hyresavtalet / leasingavtalet

”Leasing innebär *långtidsuthyrning* och utgör en alternativ finansieringsform vid sidan av avbetalningsköp och lån. Främst rör det sig om uthyrning av lösa saker t.ex. maskiner och fordon men avtalet kan även gälla fast egendom.”¹⁹

Hyrans historia började redan ca 2000 f Kr, då det förekom regler om uthyrning av skepp och nyttodjur (oxar, åsnor). Olika upplåtelseformer för nyttjanderätt att utnyttja bl.a. slavar och gruvor användes i Grekland under antiken och i de äldsta nordiska rättskällorna finns flera former av hyra och nyttjanderätt. Under 1350-talet fanns i Magnus Erikssons allmänna stadslag regler om exempelvis lega (hyra) av häst. De lösa sakerna ökade sedan väsentligt både i antal och värde, på så vis infördes det i 1734 års lag ett kapitel ”Om lega och hyra” (13 kap HB).²⁰

Senare delen av 1900-talet har leasingen vuxit sig allt starkare.²¹ Efter andra världskriget krävdes stora omställningar och nyinvesteringar eftersom företagen nu skulle återgå till arbete i fredstid.²² Marknaden präglades av hård konkurrens och hög teknologisk utveckling vilket ledde till kortare livslängd på bl.a. maskiner. Detta medförde att företagen hade svårt för att självfinansiera sina nyinvesteringar. Finansieringsmöjligheterna för företagen var nu begränsade och räckte inte till, vilket ledde till att nya kreditformer utvecklades. Dessa kreditformer kunde erbjuda nya möjligheter som onödigt bindning av kapital och onödigt ökning av externa medel.²³

Som nämntes i inledningen startade leasingverksamheten i USA. Leasingen infördes därefter i Sverige av bankmän som hade inspirerats av den amerikanska kreditmarknaden. 1963 startade Handelsbanken Säljfinans AB och därefter blomrade finansbolagens verksamhet upp i Sverige.²⁴ Finansbolagens förening är idag övertygad om att företagarnas leasing är av stor betydelse för den svenska ekonomin och arbetsmarknaden i Sverige.²⁵

Anledningen till valet av leasing istället för köp kan vara att det finns pengar att spara om användningen av utrustningen begränsas till en kortare tid. Leasing är också fördelaktigt på så vis att utgifterna kan förutses med säkerhet och vad gäller högteknologisk utrustning vill företaget ständigt förnya sig och hänga med i utvecklingen.²⁶

---

¹⁹ Arnesdotter, I., *Finansiell leasing*, 1984, s. 5

²⁰ Millqvist, G., *Finansiell leasing: om det finansiella leasingavtalets civilrättsliga innebörd och reglering*, 1986, s. 25 ff.

²¹ Boman, P., *Factoring och Leasing*, 1985, s. 98

²² Millqvist, a.a. s. 28

²³ Boman, a.st.

²⁴ Millqvist, a.a. s. 29

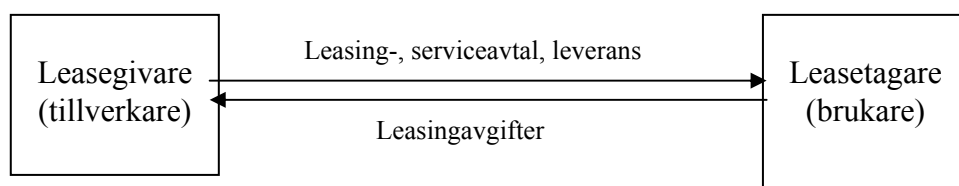
²⁵ LU18 1997/98, a.a. s. 11

²⁶ Bjuggren o. Skogh, a.a. s. 123

Nedan beskriver vi kortfattat innebörden av tvåpartsförhållandet, operationell leasing och ”sale and lease back”. Finansiell leasing, som är uppsatsens huvudsakliga finansieringsform, kommer att behandlas mer ingående i avsnitt 2.3.

2.2 Operationell leasing och ”sale and lease back”

Med följande grundmodell (se figur 2a) visar vi hur de olika parterna figurerar i ett tvåpartsförhållande:

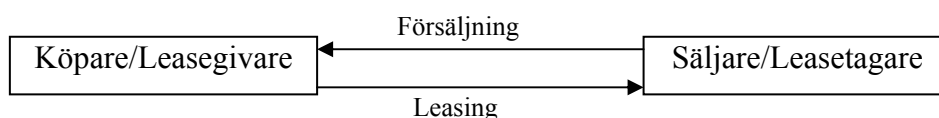

Figur 2a - tvåpartsförhållandet

Detta förhållande uppkommer när två parter enas om ett leasingavtal. Det är i vanligaste fall leasetagaren (brukaren) som behöver ett objekt, som den inte kan eller vill köpa. Istället väljer leasetagaren att vända sig till en tillverkare som hyr ut sin utrustning. På detta vis uppkommer ett leasingavtal som berör två parter.

Operationell leasing anknyter till det traditionella hyresavtalet, som uppkommer mellan två parter och innefattar såväl uthyrning som service, underhåll och reparationer.²⁷ Dessa kostnader brukar oftast finnas medräknat i leasingavgiften. Avtalstiden för denna finansieringsform brukar vara relativt kort, vilket medför att samma leasingobjekt kan hyras ut till flera företag efter varandra.²⁸ En annan sak som karaktäriserar operationell leasing är att detta avtal är uppsägbart och kan leda till att avtalet blir kortfristigt. Uppsägningstiden brukar variera mellan en till tre månader.²⁹

Nedan följer en schematisk bild som visar förhållandet mellan leasegivare och leasetagare vid ”sale and lease back”. (Se figur 2b).

Figur 2b – ”sale and lease back”

I grunden är ”sale and lease back” en leasingtransaktion mellan två parter där leasetagaren ursprungligen är ägare till utrustningen och ofta har rätt att återköpa

²⁷ Adlercreutz, a.a. s. 153

²⁸ Boman, a.a. s. 100

²⁹ Törner, D., *Finansiell leasing: gränsdragning mellan hyra och köp*, 1988, s. 16

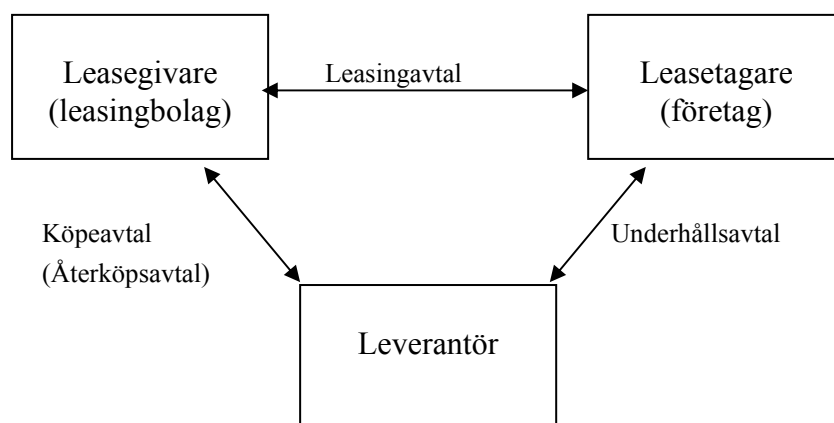
denna vid leasingavtalets slut.³⁰ En finansiär köper företagets utrustning och hyr därefter ut den till företaget, som i sin tur kommer att använda utrustningen på samma vis som förut. Skillnaden är den att företaget nu månatligen får betala ett hyresbelopp samt att företaget har frigjort sig pengar och kan använda köpeskillingen till annat ändamål.³¹

Avsikten med denna transaktion är att företaget är i behov av att låna pengar. Det allmänt brukliga sättet hade varit att finansiären hade lånat företaget pengar mot säkerhet i pantsatt egendom. Enligt den svenska lagstiftningen blir inte en pantsättning giltig om inte pantsättaren lämnar ifrån sig panten till långivaren (eller till någon tredje person). Genom att använda sig av ”sale and lease back” som finansieringsform kan alltså företaget få sitt lån och samtidigt också inneha nyttjanderätten till den utrustning som utgör säkerhet för lånet.³²

Vad som skiljer tvåpartsförhållandet mot trepartsförhållandet är att det är ytterligare en part involverad i transaktionen. Detta trepartsförhållande kommer att belysas i följande avsnitt.

2.3 Finansiell leasing – ett trepartsförhållande

Vid trepartsförhållande sluts två individuella avtal om köp och om leasing. Det är leverantören som säljer varan, leasingobjektet, till leasingbolaget. Som leasegivaren hyr ut i sin tur till leasetagaren som nyttjar objektet. Dessa parter kommer vi att beskriva kortfattat under avsnitten 2.4 leasegivare, 2.5 leasetagare och 2.6 leverantör. En finansieringsform som uppkommer genom trepartsförhållandet är den finansiella leasingen. (Se figur 2c).

Figur 2c - trepartsförhållandet

Som vi nämnt inledningsvis i uppsatsen härstammar begreppet leasing från engelska språket och betyder uthyrning eller förhyrning av lös egendom. Det finns

³⁰ Möller, M., *Civilrätt vid finansiell leasing: en översikt över svensk, utländsk och internationell rätt*, 1996, s. 22

³¹ Adlercreutz, a.a. s. 167

³² Arnesdotter, a.a. s. 42 f.

skilda definitioner på finansiell leasing i olika länder.³³ I Sverige har lagutskottet uttalat följande förslag till definition av finansiell leasing³⁴:

”Finansiell leasing avser en tjänst som tillhandahålls en näringsidkare eller en konsument genom särskilda leasingbolag. Tjänsten innebär att leasingbolaget (leasegivaren) köper in utrustning anvisad av leasingkunden (leasetagaren). Utrustningen ägs av leasegivaren, medan nyttjanderätten genom ett särskilt leasingavtal upplåts till leasetagaren. Egendomen levereras från en leverantör direkt till leasetagaren utan att leasegivaren tagit någon befattning med denna.”

Vid tecknandet av leasingavtalet mellan leasingbolaget och leasetagaren, uppkommer samtidigt köpeavtalet. Därefter sker leveransen direkt från leverantören till leasetagaren, utan att komma i kontakt med leasingbolaget. Detta leder till ett smidigt tillvägagångssätt och en snabb leverans då allt sker nästan samtidigt. Det följer inte alltid detta mönster som när ett objekt inte finns och måste produceras.³⁵

Meningen med äganderätten för leasegivaren är inte att förfoga över objektet som ägare, utan att få separationsrätt vid en eventuell utmätning eller konkurs hos leasetagaren.³⁶ Leasetagaren får själv finansiera objektets underhåll och service. Detta sker oftast genom ett separat avtal mellan leasetagare och leverantör eller med någon annan part. Med andra ord kan det sägas att den enda funktionen som leasingbolaget har är helt av finansiell karaktär. Det är oftast leasetagaren själv som väljer vilken leverantör som ska användas. Det beror på att det även är leasetagaren som väljer vilket objekt som behövs för företagets produktion.³⁷

Från leasetagarens sida är detta avtal i princip ouppsägbart, detta gäller även för leasingbolaget så länge leasetagaren uppfyllt sina förpliktelser enligt avtalet.³⁸ Denna finansiella tjänst är alltså ouppsägbart under så lång tid, att leasegivaren antingen har kunnat göra avskrivningar av en angiven del av anskaffningskostnaden eller att avtalet innehåller villkor som garanterar leasegivaren ekonomisk täckning. Det kan även vara att leasegivaren får säkerhet i egendomen genom äganderättsförväret.³⁹

Leasingavtalet upplåts under en första leasingperiod som är anpassad till hyresobjektets ekonomiska livslängd, oftast mellan tre till sju år.⁴⁰ När avtalet kommit fram till sitt slut har leasetagaren rättighet att förlänga avtalet, görs inte detta ska varan lämnas tillbaka till leasingbolaget och leasetagarens nyttjanderätt försvinner.⁴¹

---

³³ Möller, a.a. s. 19

³⁴ LU18 1997/98, a.a. s. 1

³⁵ Boman, a.a. s. 102

³⁶ Sjöberg, J., *Finansiell leasing: särskilt partnerleasingkonstruktioner*, 1985, s. 11

³⁷ Boman, a.st.

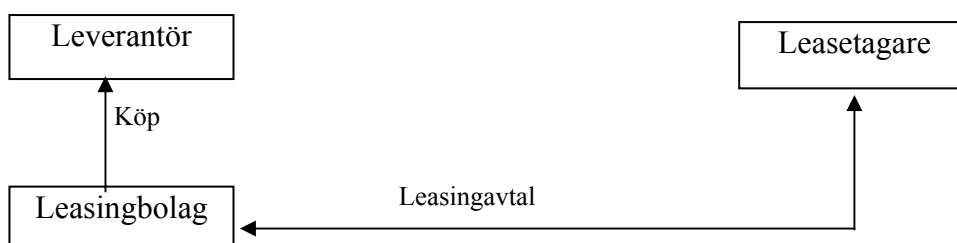
³⁸ LU18 1997/98, a.st.

³⁹ Möller, a.a. s. 20

⁴⁰ Törner, a.a. s. 17

⁴¹ LU18 1997/98, a.st.

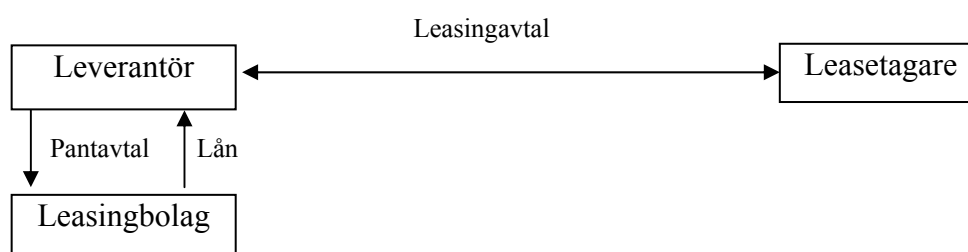
Det finns två olika former av finansiellt leasingavtal, indirekt och direkt. Den indirekta leasingen karaktäriseras av ett vanligt finansiellt leasingavtal. Denna finansieringsform bedrivs i första hand av finansbolag som i ägarhänseende är fristående från leverantören. Indirekt leasing uppkommer ur trepartsförhållandet.⁴² (Se figur 2d).

Figur 2d – indirekt leasing

Denna leasingform kännetecknas av antingen kundorienterad leasing eller leverantörorienterad leasing. Det förstnämnda innebär att leasetagaren tar kontakt med leasingbolaget och föreslår ett leasingavtal om en specifik vara. Det andra specificeras av att kontakten uppkommer först mellan leverantören och leasetagaren och att leverantören sedan hänvisar leasetagaren till ett leasingbolag.⁴³

Den direkta leasingen kännetecknas av att avtalet direkt ingås mellan leverantören och leasetagaren till skillnad från den indirekta leasingen.⁴⁴ (Se figur 2e).

Figur 2e – direkt leasing

Denna leasingform medför att leverantören under ett kort tillfälle även kommer att vara leasegivare. För att det sedan ska kunna bli ett finansiellt leasingavtal krävs det att leverantören pantsätter eller säljer sina rättigheter som leasegivare till ett leasingbolag. Det är inte förrän en sådan överlåtelse har skett som man kan kalla finansieringsformen för finansiell leasing.⁴⁵

Karaktäristiskt med finansiell leasing är att den likvid som leasegivaren tar ut ska täcka hyresobjektets minskade marknadsvärde samt leasegivarens

⁴² Möller, a.a. s. 21

⁴³ Arnesdotter, a.a. s. 6

⁴⁴ Möller, a.a. s. 211

⁴⁵ Möller, a.st.

avkastningskrav. Summan av de leasingavgifter som leasetagaren likviderar till leasegivaren ska alltså ge ersättning för räntekostnader, administration, risk och vinst. Dessutom får leasegivaren avskryva hela eller större delen av leasingobjektets anskaffningskostnad.⁴⁶

Den viktigaste fördelen för leasetagare är att denne inte behöver finansiera köpet och därigenom får en beräknelig periodiserad utgift att betala. Leasetagaren får själv finansiera reparation och underhåll av varan, samtidigt som denne också förfogar över den garanti och service som uppkommer genom köpeavtalet.⁴⁷ En annan fördel som hör till denna finansieringsform är att det är möjligt för leasetagare som har svårt att få lån via banker, pga. att de inte har någon säkerhet att ställa, att ändå kunna expandera med hjälp av finansiell leasing. En nackdel som dock förekommer är, som tidigare nämnts, att avtalet normalt inte kan sägas upp i förtid av någon av parterna. Leasetagaren kan på så sätt inte byta objektet under pågående leasingavtal.⁴⁸

Balansräkningen hos leasetagaren påverkas således inte och i resultaträkningen finns leasing med som en kostnad.⁴⁹ Leasegivaren ska däremot ta upp leasingobjektet som en tillgång i sin balansräkning och göra avskrivningar enligt samma princip som används för andra tillgångar.⁵⁰

I de tre följande avsnitten kommer vi kortfattat att belysa respektive part i trepartsförhållandet.

2.4 Leasegivare

Enligt lagen (1992:1610) om kreditmarknadsbolag utgör finansiell leasing av lös sak finansieringsverksamhet. Denna verksamhet får endast bedrivas, med särskilda angivna undantag, efter tillstånd från Finansinspektionen.⁵¹ Leasegivarna är ofta finansbolag som kan vara bankägda, fristående eller ägda av de företag som tillverkar leasingobjektet. Ett skäl till varför tillverkande företag äger finansbolag kan vara för att främja försäljningen samt att få kontroll över marknaden.⁵²

Leasegivarens huvudsakliga roll är att ta reda på om leasetagaren är kreditvärdig och om objektets värde är en tillräcklig säkerhet för leasingavgiften. Leasegivaren är inte skyldig att betala objektet förrän leasegivaren mottagit ett leveransgodkännande från leasetagaren. Lämnas inget sådant har leasegivaren rätt att returnera objektet till leverantören. Leasegivaren kan även i vissa fall säga upp leasingavtalet om detta leveransgodkännande uteblir. Leasegivaren förbehåller sig

---

⁴⁶ Törner, a.st.

⁴⁷ Adlercreutz, a.a. s. 156

⁴⁸ Arnesdotter, a.a. s. 13

⁴⁹ Törner, a.a. s. 8

⁵⁰ *FARs samlingsvolym 2003 del I*, 2003, s. 372

⁵¹ SOU1994:120, a.a. s. 91

⁵² Bjuggren, P-O., *Samhällsekonomiska konsekvenser av finansiell leasing*, 1992, s. 16

dock alltid rättigheten att återkalla beställningen av leverantören om leasetagaren kommer på obestånd innan leveransen har skett.⁵³

2.5 Leasetagare

Leasetagare kan förekomma i alla sektorer. Med andra ord utgörs leasetagare av små, medelstora och stora företag, statliga myndigheter, kommuner samt konsumenter.⁵⁴ Genomsnittsleasetagaren skulle kunna karaktäriseras som ett litet eller medelstort företag med god lönsamhet och hög tillväxt.⁵⁵ Finansiell leasing är extra viktigt för de små och medelstora företagen, eftersom de inte har samma förutsättningar och möjligheter till alternativa finansieringskällor som de stora börsbolagen.⁵⁶ Denna uppsats kommer i fortsättningen inrikta sig mot små och medelstora företag som leasetagare.

Det främsta skälet till att leasetagaren utnyttjar denna finansieringsform är, som nämnts ovan, att leasingen inte belastar leasetagarens kreditutrymme i banker och att det är en 100 % finansiering som är anpassad efter leasetagarens behov.⁵⁷

2.6 Leverantör

De skyldigheter som leverantören har som säljare uppkommer först när köpeavtalet sluts mellan leverantör och leasingbolag. Leverantörens rättsställning är helt och hållet köprättslig, och regleras i första hand av de egna leveransvillkoren. Därefter ska leverantören följa köplagen (1990:931) (KöpL) samt handelsbruk och sedvänjor i branschen.⁵⁸

Köpeavtalet som uppkommer vid trepartsförhållande är en av de saker som skiljer finansiell leasing från de ”vanliga” tvåpartsavtalen. Leverantören måste i detta fall anpassa sig efter variationen i leasegivarens deltagande. Leverantören måste exempelvis utnyttja återköpsgaranti eller liknande när leasegivaren upptäcker att leasetagaren inte är kreditvärdig för att affären ska genomföras som planerat. Dessa effekter av trepartsförhållandet ska dock inte påverka leverantörens principiella ansvar som säljare. Leverantörens skyldigheter och ansvar följer samma allmänna regler som vid vilken försäljning som helst.⁵⁹

I de följande två avsnitten kommer vi att beskriva det som styr den finansiella leasingen och dess standardavtal.

---

⁵³ Möller, a.a. s. 26

⁵⁴ SOU 1994:120, a.a. s. 92

⁵⁵ Boman, a.a. s. 116

⁵⁶ SOU 1994:120, a.st.

⁵⁷ Millqvist, a.a. s. 43

⁵⁸ Millqvist, a.a. s. 111

⁵⁹ Millqvist, a.a. s. 112

2.7 Standardavtal – det som styr finansiell leasing

I Sverige och övriga Norden, liksom i de flesta europeiska länder finns, som nämnts ovan, ingen lagstiftning för finansiell leasing.⁶⁰ Reglerna om hyra av lös sak är inte tillämplig på finansiell leasing, på grund av trepartsförhållandet.⁶¹ Som nämnts i inledningen av denna uppsats styrs denna finansieringsform av standardavtal och dessa består av två delar, en som innehåller de allmänna villkoren och en som uppger avtalets individuella innehåll. Den andra delen innehåller allmän information om själva leasingobjektet och avtalet som t ex leasingobjekt, baspris, leasingtid och leasingbelopp mm.⁶²

Det förekommer ingen lagdefinition på standardavtal, utan rent språkligt menas det att avtalet är standardiserat på något sätt. Detta för att kunna använda liknande avtalstext i framtida avtal. Att förenkla avtalets ingående är standardavtalets främsta funktion och leder till kostnadsbesparingar genom att kunna hänvisa till redan skrivna avtal samtidigt som det även är tidsbesparande. För område som saknar eller har ofullständig lagtext bör standardavtalen åstadkomma en förtydning. I standardavtalen regleras ofta hur konflikter ska lösas samt former för att påkalla rättigheter av olika slag. Standardavtalen utgör slutligen en standardisering av vissa branscher. Villkoren som gäller styr delvis vilket pris som sätts på varan eller tjänsten. Om en säljare har möjlighet att göra flera friskrivningar, så leder det till att risken för säljaren minskar och på så vis bör varan eller tjänsten säljas billigare.⁶³

Ett grundproblem vid innebörden av standardavtal är att avgöra om de olika avtalsparterna tagit del och förstått de standardiserade villkoren i avtalet. Om så inte har skett, ska det avgöras om eller i vilken omfattning som parterna är bundna.⁶⁴ Om parterna är näringsidkare antas de inte ha svårigheter att förstå avtalsvillkor, det förutsätts ofta att parterna förstår avtalsinnehållet och vad en namnunderskrift betyder. Det avgörande för villkorens bindande verkan är att leasetagaren haft tid och möjlighet att ta del av dessa. De tolkningsregler som har utvecklats för standardavtal gäller också för leasingavtal.⁶⁵ *Oklarhetsregeln* är en sådan och betyder att om det råder otydlighet kring ett avtal ska det tolkas till nackdel för den part som åstadkommit den oklara texten.⁶⁶ Ibland behöver avtalsvillkoren skälighetsprövas enligt 36 § AvtL. Millqvist definierar skälighet – oskälighet som ”...en värdering och gradering av teoretiskt sett alla tänkbara alternativ”. När oskälighet bedöms ska hänsyn tas till innehållet i avtalet, omständigheterna vid avtalets tillkomst, förhållanden som inträffat senare samt eventuellt andra omständigheter.⁶⁷ Avtalsvillkor som kan underkännas pga. innehållet är t ex sådana som ger ena parten ensam beslutanderätt i en speciell

---

⁶⁰ Gorton, L., *Fyra kommersiellrättsliga uppsatser, ”Finansiell leasing”* – Olofsson, A., 2001, s. 7

⁶¹ Adlercreutz, a.a. s. 157

⁶² Adlercreutz, a.a. s. 159

⁶³ Ramberg J. o. C., a.a. s. 167 f.

⁶⁴ Ramberg J. o. C., a.st.

⁶⁵ Millqvist, a.a. s. 64

⁶⁶ Ramberg J. o. C., a.a. s. 196

⁶⁷ Millqvist, a.a. s. 66 f.

fråga och prisklausuler som ger ena parten rätt att självständigt besluta om prishöjning motiverat av omständigheter som inträffat.⁶⁸ Det standardavtal som vi valt att belysa kommer att behandlas närmare i avsnitt 3.1.

2.8 Vad styr standardavtalet?

Standardavtal regleras i sin tur av branschpraxis och olika lagar som tillämpas via *analogisering*, d v s en tolkningsmetod som innebär att man tillämpar en speciell lagregel som stöd vid ett likartat oreglerat fall.⁶⁹ En sådan är lagen (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område (AvtL) som styr vilka regler som gäller angående hur ett avtal uppkommer och om dess jämkning eller ogiltighet. Denna lag styr däremot inte de olika parternas rättigheter och skyldigheter som uppkommer när avtalet om finansiell leasing väl kommit till stånd. I det fallet får parterna vända sig till den speciallag som gäller just det avtal som är aktuellt.⁷⁰ Möjligheterna för analogier är goda eftersom leasingavtalet ligger nära saklegan, köpet, pantavtalet, säkerhetsöverlåtelsen och försträkningsavtalet.⁷¹ KöpL kan t ex analogiseras i det inledande stadiet då det bl.a. gäller avtalsfullgörelsen och leveransstadiet. Vid leasing sker månatliga hyresbetalningar vilket kan jämföras med amortering av lån genom det sätt på vilket den totala skuldens storlek fastställs. Detta gör analogisering möjlig med regler för kreditavtalet och skuldebrevslagens regler för enkla fordringar.⁷²

2.9 Sammanfattande synpunkter om de tre kärnproblemen

Som tidigare nämnts är ett av problemen med finansiell leasing gränsdragningen mellan leasing och avbetalningsköp. I motiven till 1915 års avbetalningsköplag var det framför allt avtalets ekonomiska syfte som var avgörande och inte avtalets formella beteckning. Det var således syftet i det särskilda fallet som avgjorde och hänsyn skulle tas till omständigheter såsom om hyrorna innefattade mer än avgiften för nyttjandet.⁷³ Det förekommer idag stora diskussioner om just gränsdragningen mellan leasing och avbetalningsköp. I motionen till lagutskottets betänkande sägs att ”En felaktig gränsdragning skulle kunna slå undan grunden för hela leasingformen, varigenom ett finansieringsalternativ skulle försvinna, även för små och medelstora företag.”⁷⁴ Idag anses 1915 års motiv fortfarande vara vägledande men att det är rättstillämpningen som får dra gränsen mellan hyresavtal med verklig köpoption och maskerade köp.⁷⁵ Gränsdragningen mellan leasing och avbetalningsköp kommer vi att gå in närmare på i avsnitt 3.2.

---

⁶⁸ Möller, a.a. s. 73

⁶⁹ Eklund, S. o. Rembe, A., *Juridiska ord och begrepp*, 2001, s. 125

⁷⁰ Arnesdotter, a.a. s. 17

⁷¹ Millqvist, a.a. s. 51

⁷² Millqvist, a.a. s. 77 ff.

⁷³ SOU 1994:120, a.a. s. 103 f.

⁷⁴ LU18 1997/98, a.a. s. 19

⁷⁵ SOU 1994:120, a.a. s. 106

Problematiken med finansiell leasing är, som tidigare nämnts, också leasegivarens rätt att justera leasingavgiften, vilket kan leda till överdebiterade leasingavgifter. I motion L902 har Henrik S Järrel (m) anført att överuttag av leasingavgifter drabbar leasetagarna. Han anser vidare att det är ett problem att leasingbolaget vägrar att uppge sin upplåningskostnad som grund för leasingbolagets beräkningar av räntan vidare ut till leasetagaren. Det finns därför anledning att se över detta, menar han.⁷⁶ Det är främst dessa ökade upplåningskostnader som vållat de största problemen, eftersom de är mycket svåra för leasetagaren att kontrollera. Leasetagaren är alltså helt beroende av att leasegivaren tillämpar avtalets ändringsvillkor korrekt och inte utnyttjar möjligheterna till att debitera högre kostnader än vad denne har rätt till. Dessvärre är det uppenbart att detta utnyttjande förekommer.⁷⁷ Vi kommer att beröra leasingavgiften mer ingående i avsnitt 3.3.

Som nämnts i problemformuleringen intar många mindre och medelstora företag en underlägsen ställning i förhållande till leasegivarna. Detta menar lagutskottet vara en anledning till att en lagstiftning bör komma till stånd. Vidare anser de att bedömningen av leasingvilkors skälighet är ett problem. Leasingutredningen anser att det behövs skapas en fastare grund för bedömningen av dessa eftersom det råder en rättslig osäkerhet.⁷⁸ Som exempel på ett villkor som kan vara svårt för en leasetagare att bedöma dess skälighet på är friskrivningsklausuler, d v s leasegivarens friskrivande från ansvar gentemot leasetagaren. I konsumentförhållande kan jämkning komma till stånd medan i affärsmässigt förhållande måste leasetagaren själv uppväga exempelvis en friskrivning mot ett lägre pris.⁷⁹ Den svenska lagstiftningen ställer hårdare krav på näringsidkare än på konsumenter även om småföretagare ofta kan jämföras med konsumenter vad gäller deras okunskap. I avsnitt 3.4 har vi valt att närmare belysa de problem som kan uppkomma med friskrivningsklausuler.

---

⁷⁶ Se <http://www.riksdagen.se/debatt/9900/utskott/LU/LU19/HTFRAME.HTM>

⁷⁷ SOU 1994:120, a.a. s. 394 f.

⁷⁸ Se <http://www.riksdagen.se/debatt/9900/utskott/LU/LU19/HTFRAME.HTM>

⁷⁹ SOU 1994:120, a.a. s. 129

3. Ett avtal om truckleasing – vårt undersökningsobjekt

3.1 Standardavtalet

Det här standardavtalet gäller finansiell leasing angående en truck. Leasingbolaget är FöreningsSparbanken Finans AB, som är ett av de större i Sverige. Leasetagaren är Skandinaviska Chuckfabriken AB som tillverkar chuckar och är beläget i Tyringe i Skåne. Detta är Skandinavians enda chucktillverkare och startade redan på senare delen av 1800-talet, men dagens ägare köpte upp det 1992. Då stod fabriken och tillverkningen stilla, men idag har de 35 anställda och ca sex miljoner i orderstock. Vi anser att detta företag är ett medelstort företag som bör vara bra att exemplifiera i denna uppsats. Enligt lagutskottets betänkande är finansiell leasing ett finansieringsalternativ främst för mindre och medelstora företag samtidigt som det är de stora leasingbolagen som sätter sin prägel på hur avtalet ska vara formulerat. Det gör att många av de mindre och medelstora företagen intar en underlägsen ställning i förhållande till leasegivaren. Som tidigare nämnts är det kanske inte alltid självklart för leasetagaren var gränsdragningen mellan leasing och avbetalningsköp går. Det kan även vara svårt för leasetagaren att kontrollera grunderna till den leasingavgift som begärs samt innebörd och skälighet i friskrivningsklausuler. Med stöd av lagutskottets betänkande⁸⁰ ovan och Sven-Olof Wärnsunds uttalande⁸¹ i problemformuleringen, anser vi att leasetagaren intar en underlägsen ställning gentemot leasegivaren samt att småföretagaren i vissa fall ska jämföras med konsumenter när det gäller obalansen mellan leasetagare och leasegivare.

Avtalet som ligger till grund för denna uppsats innefattar tre sidor och är uppbyggt så att första sidan beskriver vem de olika parterna är, d v s leasegivare, leasetagare och leverantör. Även leasingobjektet och hur avgiften ska betalas samt hur avtalet ska förlängas anges där. Längst ner på första sidan finns leasegivarens respektive leasetagarens underskrift. Här förekommer det också en hänvisning till de gällande allmänna villkoren, som återfinns på andra sidan. På avtalets tredje sida finns även ett tilläggsvillkor som berör leasingavgiften.⁸²

I de nedanstående avsnitten behandlar vi de allmänna villkoren i vårt standardavtal utifrån våra tre givna problemområden. Avtalsvillkoren kommer sedan att belysas utifrån doktrin. I kapitel fyra kommer vi sedan att sammanfatta denna diskussion med belysning av de rättsfall som berör dessa kärnproblem. Dessutom förs ett resonemang utifrån våra åsikter samt leasetagarens uppfattning av dessa problemområden.

---

⁸⁰ LU18 1997/98, a.a. s. 3 ff.

⁸¹ Finanstidningen, 1997-06-19, a.st.

⁸² Se Bilaga, Avtal mellan FöreningsSparbanken Finans AB och Skandinaviska Chuckfabriken AB

3.2 Gränsdragning mellan leasing och avbetalningsköp

Leasing och avbetalningsköp ligger mycket nära varandra både till innebörd och till struktur. ”Leasing liksom avbetalning innebär kreditgivning för anskaffningen av ett visst föremål med säkerhet för kreditgivaren i föremålet genom förbehållen äganderätt (återtaganderätt, hävningsrätt).”⁸³ Både leasing och avbetalningsköp bygger på samma grundtanke vad gäller kreditgivarens säkerhet, d v s ett användande av äganderätten som påtryckningsmedel på motparten att återbetala krediten och som realsäkerhet i förhållande till motpartens borgenärer.⁸⁴

Om avsikten med ett leasingavtal är att hyrestagaren så småningom ska bli ägare av den hyrda egendomen kan ett leasingavtal behandlas som ett avbetalningsköp. Detta gäller under förutsättning att övriga attribut på ett avbetalningsköp är uppfyllda, enligt 1 § lagen (1978:599) om avbetalningsköp mellan näringsidkare.⁸⁵ I denna lag står att avbetalningsköpet ska slutas mellan näringsidkare i deras yrkesmässiga verksamhet, betalningarna ska erläggas i särskilda poster och avtalet ska innehålla ett förbehåll för säljaren om återtaganderätt. *Syftet* med avtalet är det väsentliga vid utformandet av detta. Faktorer som tyder på att parterna åsyftat ett köp är t ex att de avtalat orimligt höga hyresbelopp vilket inte skulle vara ”normalt” för enbart hyra och nyttjande av utrustning. Däremot räcker det inte med förekomsten av en optionsklausul för att avtalet ska räknas som ett avbetalningsköp, förutsatt att klausulen innebär en *rättighet* för leasetagaren att köpa den leasade utrustningen. Det måste vara en *skyldighet* för leasetagaren att förvärva leasingobjektet vid leasingperiodens slut för att det ska regleras som ett avbetalningsköp.⁸⁶ Vid köp övergår äganderätten till köparen och denne övertar då alla de rättigheter, skyldigheter liksom risker som äganderätten för med sig. Vid nyttjanderättsförvärv blir äganderätten kvar hos upplåtaren (leasegivaren) och denne kvarstår då som riskbärare och ansvarig för egendomen.⁸⁷

Enligt Möller framgår motiv från avbetalningsköplagen att leasingavtal *utan option* och leasingavtal med *rättighet* för leasetagaren att *förlänga* avtalet inte kan räknas som ett avbetalningsköp. Inte heller *skyldighet* för leasetagaren att *förlänga* leasingavtalet kan betraktas som ett köp. Däremot är det klart att ett leasingavtal betraktas som ett avbetalningsköp om leasetagaren *automatiskt blir ägare* vid avtalstidens slut och betalar det som överenskommits. Hänsyn måste också tas till priset på köptionen som bör motsvara marknadsvärdet och hyresbeloppen som bör motsvara nyttjandet av objektet, för att avtalet ska betraktas som ett leasingavtal.⁸⁸

---

⁸³ Millqvist, a.a. s. 81

⁸⁴ Bjuggren o. Skogh, a.a. s. 126

⁸⁵ Arnesdotter, a.a. s 18 f.

⁸⁶ Arnesdotter, a.st.

⁸⁷ Bjuggren o. Skogh, a.a. s. 122

⁸⁸ Möller, a.a. s. 54 ff.

Vi kommer med hjälp av ovanstående resonemang studera standardavtalet och dess allmänna villkor för att undersöka om vi tolkar detta avtal som leasing eller avbetalningsköp.

På vårt standardavtals första sida, under rubriken *betalning m.m.*, står att leasetagaren *har rätt* att anvisa köpare till leasingobjektet och som vid leasingtiden utgång köper objektet till det pris som står angivet i avtalet. I det här fallet är priset tio procent av baspriset för en tio år gammal truck.⁸⁹ Om detta resonemang sätts i förhållande till det ovannämnda, skulle den här truckleasingen inte kunna tolkas som ett avbetalningsköp eftersom det endast är en *rättighet* att köpa, inte ett krav. Dessutom är en förutsättning för att tolka det som ett avbetalningsköp att priset på köpeskillingen är satt till under marknadspris eller till ett pris som inte motsvarar leasingobjektets värde. Eftersom vi inte har möjlighet att avgöra detta lämnar vi det därhän.

Vidare i avtalet, under allmänna villkor – *p. 19 leasingtid och förlängning*, finner vi att leasetagaren ska senast 2 månader före ordinarie leasingtids utgång skriftligen meddela leasegivaren om köpare, annars anses avtalet förlängt med första förlängningsperioden.⁹⁰ Det står således inte att det måste vara en annan köpare än leasetagaren, därför borde även leasetagaren kunna anges som köpare. En förutsättning för att avtalet ska tolkas som leasing är, som ovan nämnts, att det är en rättighet att köpa och inte skyldighet.

3.3 Leasingavgiften

Vid finansiell leasing kan leasingavgifterna jämföras med annuiteter. Leasingavgiften betalas periodvis i förskott och består i början av mest ränta och en liten amorteringsdel därefter är det omvänt vid slutet av leasingtiden. Leasegivarens kreditrisk är störst i början av leasingtiden eftersom leasingobjektets marknadsvärde sjunker då snabbast. Däremot är leasetagarens största risk att förlora värdet av gjorda amorteringar i slutet. Som tidigare nämnts ska leasingavgiften täcka större delen av anskaffningskostnaden och räntan samt kostnader för administration, risk och vinst. När det gäller övriga kostnader, som exempelvis försäkring och transport, betalar leasetagaren detta bredvid leasingavgiften.⁹¹ Idag är leasingavgifterna i Sverige mycket lägre än tidigare och detta beror framförallt på att räntorna är låga men även att konkurrensen ökat mellan leasegivarna.⁹²

De främsta faktorerna som bestämmer storleken på leasingavgiften är:⁹³

- finansieringsbeloppet
- antalet betalningar under avtalets löptid
- restvärdet vid avtalstidens slut

---

⁸⁹ Se Bilaga

⁹⁰ Se Bilaga

⁹¹ SOU 1994:120, a.a. s. 68

⁹² LU18 1997/98, a.a. s. 13

⁹³ Gorton – Olofsson, a.a. s. 27

- aktuell räntesats

Ofta är det svårt för leasetagaren att kontrollera vad leasingavgiften baseras på och om det som begärs är rimligt.⁹⁴ En viktig information som leasetagaren bör vara medveten om är hur stor totalkostnaden blir. Det är ju denna som är jämförbar med andra alternativa finansieringsalternativ och för leasetagaren intressant att veta.⁹⁵

I de flesta avtal förbehåller sig leasegivaren rätten att ändra storleken på leasingavgiften. Ändringen baseras på olika grunder och kan för enkelhetens skull indelas i tre grupper. Ändringsgrunderna kan vara följande:⁹⁶

1. Att leasegivarens anskaffningskostnad för objektet ökat, pga. exempelvis att betalning till leverantör ska göras i annan valuta än den som planerats eller att tilläggsutrustning beställts,
2. ändrad lagstiftning eller myndighetsbeslut
3. en ränteändring som påverkar leasegivarens upplåningskostnader.

Det är ganska vanligt att den enda ändringsgrunden är ränteändringar på den marknad där leasegivaren refinansierar sin verksamhet. Detta anges ibland i avtalet genom hänvisning till speciella referensräntor på marknaden. Som exempel kan anges checkkredit i bank, STIBOR⁹⁷ eller 90 dagars statsskuldväxlar. I vissa fall har leasegivaren rätt att övergå till annan referensränta om den ränta som angivits har förlorat sin betydelse för leasegivarens refinansiering.⁹⁸ Problemet med leasegivarens rätt att ändra leasingavgiften pga. villkor som exempelvis det "allmänna ränteläget" eller "ränteändring på den marknad på vilken finansbolagen finansierar sin verksamhet" är att grunderna för dessa ofta är allmänt hållna, opreciserade och svåra att kontrollera för leasetagaren. I verkligheten skulle detta kunna leda till att leasegivaren smyghöjer leasingavgiften och undviker att sänka den.⁹⁹ Detta kallas *ränteskruvning*, vilket även betyder att det uppkommer en överdebitering om räntan höjs eller inte sänks på ett sätt som strider mot avtalet. Sådan här ränteskruvning är ej tillåten, men kan ändå ske på olika vis. Som nämndes ovan kan leasegivaren påstå att det allmänna ränteläget har förändrats fastän det i verkligheten inte är så. Ett annat sätt är att leasingavgiften höjs mer än vad upplåningskostnaderna stigit. Upplåningskostnaderna kan även sjunka och då borde leasegivaren sänka leasingavgiften men kanske undviker detta, alternativt inte sänker den tillräckligt.¹⁰⁰ Skulle leasetagaren få en misstanke om att han blivit debiterad högre avgift än det som avtalats, vill eller kan oftast inte

---

⁹⁴ LU18 1997/98, a.a. s. 3

⁹⁵ Boman, a.a. s. 111

⁹⁶ Gorton – Olofsson, a.st.

⁹⁷ Se <http://nya.agriprim.com/marknadsinfo/notering.asp?ID=470>, definition STIBOR "en sammanställning av bankernas utlåningsräntesatser på depositmarknaden m a o vad de får betala för pengar som de i sin tur lånar ut".

⁹⁸ SOU 1994:120, a.a. s. 69

⁹⁹ SOU 1994:120, a.a. s. 136

¹⁰⁰ Gorton – Olofsson, a.a. s. 28

leasegivaren ge en redogörelse för beståndsdelarna i leasingavgiften eller vad de höjda upplåningskostnaderna egentligen består av.¹⁰¹

I Stockholms universitets remissyttrande över motion 1997/98:L908 sägs att det föreligger många processer mot leasegivare för att de krävt för mycket betalt i förhållande till vad som avtalats. De menar också att om leasingavgiften skulle vara kopplad till någon officiell referensränta och denna skulle regleras i lag skulle det strida mot den avtalsfrihet som gäller på den kommersiella avtalsrättens område. Leasetagaren har rättigheten att få en tydlig information om leasingavgiften och frågan är om inte en tillsynsmyndighet snarare än en lagreglering skulle följa upp och styra detta.¹⁰²

Utifrån ovanstående resonemang har vi studerat vårt standardavtal och dess allmänna villkor. På så sätt vill vi klargöra om leasetagaren har möjlighet att förstå vad leasingavgiften består av samt på vilka grunder leasegivaren kan justera leasingavgiften.

Under rubriken *betalning m.m.* i vårt leasingavtal är villkoren för betalning av leasingavgiften angivna. Även baspriset, den preliminära startdagen och den periodiska leasingavgiften är angivna här. Under rubriken *särskilda villkor* står det att leasegivaren får ändra leasingavgiften i motsvarande mån som leasegivarens anskaffningskostnad för leasingobjektet förändras i förhållande till det ovan angivna baspriset. Den avtalade leasingavgiften är baserad på gällande ränteläge per ett angivet datum på den marknad där leasegivaren refinansierar sin verksamhet. Leasegivaren har rätt att justera leasingavgiften om ränteläget på denna marknad skulle ändras eller om leasegivarens kostnad för sin refinansiering ändras till följd av lagbud, myndighets beslut eller kreditpolitisk åtgärd, fr.o.m. den dag då sådan ändring sker.¹⁰³ Detta överensstämmer väl med de ändringsgrunder, vi ovan tog upp, som förbehöll leasegivaren rätten att ändra leasingavgiften om dessa medtagits i avtalet. Frågan är dock om leasegivarens eventuella ändring av leasingavgiften sker på riktiga grunder.

I *allmänna villkor* står under *p. 2 – mottagande, undersökning och reklamation* att leasetagaren ska på egen bekostnad vidta de åtgärder som krävs för att ta emot leasingobjektet.¹⁰⁴ Det är med andra ord leasetagaren som svarar för eventuella kostnader som kan uppstå vid undersökning av leasingobjektet.

I *p. 4 – extra kostnader* anges att leasegivarens kostnader för leasingobjektet såsom för transport, försäkring, installation, kursdifferenser, tull, skatter, avgifter o dyl. inkluderas ej i det angivna baspriset, såvida inget annat angivits. Det är leasegivaren som avgör om sådana kostnader ska betalas av leasetagaren vid anfordran av leasegivaren eller inkluderas i anskaffningskostnaden.¹⁰⁵

---

¹⁰¹ SOU 1994:120, a.st.

¹⁰² LU18 1997/98, a.a. s. 8 f.

¹⁰³ Se Bilaga

¹⁰⁴ Se Bilaga

¹⁰⁵ Se Bilaga

Utöver leasingavgift utgår det särskilda avgifter som tillämpas av leasegivaren, såsom för uppläggning av avtalet, aviseringar, bevakning och indrivning av fordran hos leasetagaren eller annan betalningsskyldig. Detta tydliggörs i *p. 5 – dröjsmålsränta, avgifter m.m.*¹⁰⁶ Många gånger kan detta vara oklart för leasetagaren vad det egentligen är som ingår i leasingavgiften och vad denne själv får stå för.

I en *bilaga* till vårt leasingavtal finns ett tilläggsvillkor till detta leasingkontrakt. Där anges att leasingavgiften är kopplad till räntenoteringen för STIBOR och att leasingavgiften för kommande perioder bestäms efter den genomsnittliga STIBOR-noteringen en månad före aktuell faktureringsmånad. Om denna räntebas skulle upphöra skall parterna överenskomma om annan jämförlig räntebas. Om sådan överenskommelse inte kan nås ska finansbolagets faktiska refinansieringsränta utgöra bas för framräknandet av leasingavgiften. Slutligen anges att i den mån villkoren i denna bilaga strider mot villkoren i leasingkontraktet ska denna bilaga vara gällande.¹⁰⁷ I detta avtal har leasingavgiften således kopplats till en referensränta som kan vara en grund för leasegivaren att ändra leasingavgiften.

3.4 Friskrivningsklausuler

Avtalet styr vilka bedrifter parterna ska prestera och vad som gäller om någon av parterna avviker från sina prestationer. För att kunna slippa vissa prestationer finns det friskrivningsklausuler. Det är vanligast att leasegivaren begränsar sitt ansvar med hjälp av friskrivningsklausuler.¹⁰⁸ Upprättas ett standardavtal, som tidigare nämnts, ensidigt av den starkare parten kan denne utnyttja en gynnsammare riskfördelning, genom att använda sig av friskrivningsklausuler. Den starkare parten har då *begränsat sitt ansvar* som annars skulle ha funnits vid tolkning av dispositiv rätt. Det går dock inte att friskriva sig från tvingande lagstiftning.¹⁰⁹ Friskrivningarna, som kan vara många, är antingen *generella* eller *konkreta*. Den första avser friskrivning från alla typer av fel och den andra endast från en viss typ av fel. Klausulerna kan karaktäriseras av att begränsa prestationens karaktär såsom “befintligt skick” eller genom att begränsa påföljden som den drabbade får göra gällande.¹¹⁰

Utformningen och formuleringen av friskrivningen är i allra högsta grad väsentlig. Det är av stor betydelse att friskrivningen ska vara klar och tydlig. Ett exempel som finns är rättsfallet NJA 1983 s.808, där klausulen “Egendomen överlättes sådan den av köparen har besiktigats” inte tolkades som en friskrivningsklausul. Säljaren blev i detta fall ansvarig för dolda fel. Använder säljaren generella friskrivningsklausuler såsom “befintligt skick” blir innebörden att säljaren friskriver sig från synliga och dolda fel som förekommer vid avtalsögonblicket.

---

¹⁰⁶ Se Bilaga

¹⁰⁷ Se Bilaga

¹⁰⁸ Ramberg J. o. C., a.a. s. 266

¹⁰⁹ Bernitz, a.st.

¹¹⁰ Ramberg J. o. C., a.st.

Vid sådant förhållande behöver säljaren inte använda sig av andra friskrivningsklausuler såsom fri från fel och dröjsmål, eftersom vid "befintligt skick" friskriver säljaren sig även från detta. Ju tydligare och klarare friskrivningarna är, desto mindre förväntningar har köparen som i sin tur undersöker varan mer noggrant före köpet. En viktig sak som även föreligger säljaren är att upplysa om fel i varan. Om så inte har gjorts, samtidigt som säljaren friskriver sig från felet, gäller inte friskrivningen. Detta kan i verkligheten vara svårt att bevisa att säljaren var medveten om felet innan försäljningen ägde rum.¹¹¹

En metod till att begränsa verkan av friskrivningsklausuler är tolkningen av dessa. Friskrivning i standardavtal har sedan länge tolkats restriktivt och mot författaren.¹¹² Oklarhetsregeln, som vi nämnt under avsnitt 2.7, tillämpas med särskilt tydligt uttryck på friskrivningsklausuler i standardavtal. Det gäller främst när det rör sig om långtgående friskrivningar från skadeståndsansvar eller andra påföljder i anledning till fel och dröjsmål mm. Oklarheter som uppkommer genom friskrivningar tolkas av domstolar till nackdel för den part som skrivit och formulerat avtalets villkor.¹¹³

Vi kommer med hjälp av ovanstående resonemang studera standardavtalet och dess allmänna villkor. Meningen är att vi ska finna och undersöka leasingbolagets eventuella friskrivningar som kan förekomma i vårt avtal. Vi kommer utifrån dessa resonera om vad gällande doktrin säger.

I p. 7 - *fel, brist, dröjsmål m.m.* finner vi den första friskrivningsklausulen. Där friskriver sig leasegivaren gentemot leasetagaren i annan utsträckning än vad leverantören faktiskt svarar gentemot leasegivaren för försenad leverans, fel eller brist. Leasegivaren svarar därutöver inte för fel eller brist i leasingobjektet, inte heller för dess kvalitet, prestanda, skick, lämplighet för leasetagaren eller för några kostnader i samband med leveransen.¹¹⁴ Detta betyder i sin tur att leasegivaren inte ansvarar för något annat än vad som leverantören gör. Om det inträffar att leverantören inte fullgör sina skyldigheter, så har leasegivaren även här friskrivit sig från ansvar gentemot leasetagaren. Möller skriver att det råder stor enighet om att friskrivningen från fel och brist bör vara acceptabel mellan två näringsidkare. Dock endast om leasetagaren kan med samma möjlighet vända sig mot leverantören i lika stor utsträckning som varit gällande om leasetagaren varit köpare av objektet.¹¹⁵ Även i slutbetänkandet av leasingutredningen anses det som vanligt och normalt att utnyttja denna friskrivning från leasegivarens sida. Det nämns också här att oftast brukar leasetagaren göra gällande påföljder på grund av fel och dröjsmål i enlighet med avtalet mellan leasegivare och leverantör. Eftersom leasetagaren och leverantören inte står i avtalsförhållande till varandra, bör det finnas särskilda avtalslösningar som gör det möjligt för leasetagaren att

---

¹¹¹ Ramberg J. o. C., a.a. s. 267 ff.

¹¹² Hellner, J., *Speciell avtalsrätt II, kontraktsrätt*, häfte 2, 1996, s. 117

¹¹³ Bernitz, a.a. s. 52

¹¹⁴ Se Bilaga

¹¹⁵ Möller, a.a. s. 96

direkt rikta sina krav mot leverantören.¹¹⁶ Vidare skriver Möller att friskrivningen mot fel, brist och dröjsmål kan godtas pga. att finansiell leasing är en speciell finansieringsform, ett trepartsförhållande. Där väljer leasetagaren vilket objekt som leasegivaren ska köpa in och leasegivarens främsta funktion är helt och hållet finansiell. Med andra ord har leasegivaren ingen befattning med leasingobjektet och på så vis bör heller inget ansvar åligga för detta.¹¹⁷ Enligt vad som sägs i doktrinen, både av Möller och i SOU 1994:120, bör leasegivarna ha rätt att friskriva sig från fel, brist, dröjsmål mm om leasetagaren har samma rätt gentemot leverantören och att det handlar om finansiell leasing. I vårt avtal har just detta avtalats och bör med andra ord vara ett skäligt villkor.

Vidare i avtalet finner vi, under *p. 8 – driftavbrott*, att leasegivaren skriver sig fri den skada som kan uppkomma leasetagaren genom att leasingobjektet inte kan användas under leasingtiden eller en del av den.¹¹⁸ Det innebär att om leasetagarens verksamhet står stilla pga. maskinens fel, så ansvarar inte leasegivaren för detta samtidigt som avtalets andra förpliktelser ska fullföljas. Möller menar att det är av betydelse för leasetagaren att undersöka om det är skäligt att betala leasingavgift när objektet inte går att utnyttja eller om det är korrekt att inte betala avgiften med hänsyn till 36 § i AvtL. Därefter skriver Möller att Hellner gör gällande att leasetagaren inte bör betala leasingavgift under den tid som objektet är oanvändbart. Hellner motiverar detta med att det inte bör finnas en skyldighet att ålägga leasingavgift när motprestationen för denna betalning är obrukbar. Frågan blir då vem som ska bära ansvaret för objektet när det inte går att utnyttja. Då menar Hellner att leasingbolaget kan ansvara för den risk som uppkommer, och att leasetagaren kan med hjälp av 36 § AvtL hålla inne avgifterna tills objektet går att använda.¹¹⁹ Även Millqvist är av samma åsikt som Hellner, men grundar det på ett annat antagande. Millqvist menar istället att rätten till att hålla inne med betalningen går att analogisera med saklegoreglerna, enligt regeln om att hyrestagaren har rätt att reducera hyran om objektet är felaktigt (42 och 43 §§ KöpL analogt). Millqvist förklarar sedan varför han inte anser att leasing går att jämföra med ett vanligt lån, i ett leasingavtal förekommer det redan från första början ett samband med ett visst objekt. Leasetagaren har tecknat ett avtal om att betala en angiven avgift för att kunna nyttja detta objekt. Att kräva betalning när leasetagaren inte kan använda objektet finner Millqvist varken lämpligt eller förenligt med de allmänna avtalsrättsliga principerna.¹²⁰ Om vi skulle hänföra Hellners och Millqvists resonemang till vårt avtal skulle leasegivaren inte få avtala om att leasetagaren är tvingad att låta betalningarna fortlöpa vid ett eventuellt fel. Något som vi måste ta hänsyn till är att det handlar om finansiell leasing och att leasegivaren är en finansiär och inte en uthyrare.

När det gäller *försäkringar, p. 13*, i detta avtal har även här leasegivaren begränsat sitt ansvar. I sista stycket i denna punkt står att leasetagaren bär fulla ansvaret om försäkringar saknas eller inte är i kraft till följd av brott mot försäkringsvillkoren

---

¹¹⁶ SOU 1994:120, a.a. s. 72

¹¹⁷ Möller, a.st.

¹¹⁸ Se Bilaga

¹¹⁹ Möller, a.a. s. 97

¹²⁰ Millqvist, a.a. s. 128 f. och 159 ff.

eller om premierna inte är inbetalda. Friskrivningen gäller också om skada inkl. självrisk inte täcks av försäkringen, då blir leasetagaren ansvarig.¹²¹ Detta innebär att leasetagaren bär hela ansvaret om försäkring saknas eller inte är betalda samt om försäkringarna inte är tillräckliga. I slutbetänkandet av leasingutredningen skrivs att det är leasegivaren som tecknar de försäkringar som är nödvändiga för leasingobjektet, medan det är leasetagarens kostnad. Önskar däremot leasetagaren att försäkra objektet utöver vad som är nödvändigt är det upp till denne att teckna dessa försäkringar. I och med detta förbinder sig leasetagaren att låta rätten till leasegivaren övergå för eventuella försäkringsersättningar.¹²² Möller skriver detsamma, han anser att det kvittar vilken dispositiv regel som gäller vid finansiell leasing så anses det ändå skäligt att det är leasetagarens ansvar att försäkra objektet samt att det är en skyldighet att ålägga betalningen för de försäkringar som leasegivaren tecknat. Möller menar att försäkringsfrågan hänger samman med vem som står för faran, risken med leasingobjektet.¹²³ I vårt fall är det leasetagaren som står för risken med leasingobjektet och på så vis bör det, enligt Möller, anses vara ett skäligt villkor att det även är leasetagaren som ansvarar för försäkringarna.

Angående *vård och underhåll* av leasingobjektet står det i *p. 14* att det åligger leasetagaren att väl vårda och underhålla objektet så att det är i arbetsdugligt skick. Förekommer det värdeminskning på leasingobjektet pga. onormal förslitning ska leasetagaren ersätta leasegivaren för detta.¹²⁴ På så vis anser vi att detta är en viss form av friskrivning, leasegivaren friskriver sig från ansvaret att vårda och underhålla objektet. Boman menar att detta är en skälig friskrivning eftersom han anser att leasetagaren lånar en kapitalvara från leasegivaren. Då ska också leasetagaren vårda och underhålla detta lån och se till att det inte minskar orimligt mycket i värde.¹²⁵ Slutbetänkandet av leasingutredningen menar också att det är leasetagaren som svarar för underhåll och vård av leasingobjektet. Detta görs vanligtvis med ett service- och underhållsavtal med leverantören eller någon annan part.¹²⁶ Detta resonemang leder till att vårt avtalsvillkor bör vara skäligt.

I *p. 15 – skada eller förlust* förekommer en annan formulering av friskrivningsklausul. Den formuleras så att leasetagaren svarar, oberoende av vållande, för förlust eller skada på leasingobjektet. På så vis har leasegivaren inget ansvar för detta, dvs leasegivaren har skrivit sig fri från ansvaret. Förloras leasingobjektet har leasegivaren rätt till säkerhet av leasetagaren för återstående fordringsbelopp.¹²⁷ I vårt avtal friskriver sig leasegivaren för allt ansvar vid skada och förlust av leasingobjektet, samtidigt som leasetagaren måste fortsätta att betala leasingavgiften. Detta gäller, som tidigare nämnts, även om objektet är obrukbart och inte kan användas mer i framtiden. Adlercreutz skriver att detta villkor skiljer sig från de allmänna regler beträffande hyra av lös sak, där ägaren-

---

¹²¹ Se Bilaga

¹²² SOU 1994:120, a.a. s. 70

¹²³ Möller, a.a. s. 95

¹²⁴ Se Bilaga

¹²⁵ Boman, a.a. s. 110

¹²⁶ SOU 1994:120, a.st.

¹²⁷ Se Bilaga

uthyraren står för ansvaret. Eftersom leasegivaren endast har en finansiell ställning till avtalet, så kan inte denna friskrivning anses som oskälig avvikelse från dispositiv rätt.¹²⁸ Även Möller skriver att detta villkor avviker från dispositiv rätt enligt reglerna för hyra av lös sak, men han påpekar däremot att villkoret överensstämmer med vad som gäller vid köp (13 § KöpL). Finansiell leasing skiljer sig mot hyra av lös sak, främst genom att leasegivaren inte har någon befattning med leasingobjektet till skillnad från den traditionella uthyraren. Detta gör att villkoret accepteras när det gäller finansiell leasing.¹²⁹ Resonemanget ovan leder till att villkoret i vårt avtal anses vara skäligt, eftersom det handlar om ett finansiellt leasingavtal.

Under nästa villkor, *p. 16 – skada orsakad av leasingobjektet*, ska leasetagaren hålla leasegivaren skadelös om leasingobjektet eller dess användning ålägger sak-, person- och/eller förmögenhetsskada, samtidigt som leasetagaren ska ansvara för det.¹³⁰ Om någon eller något skadas pga. leasingobjektet så är det leasetagaren som ansvarar för det, samtidigt som leasetagaren ska se till att det inte påverkar leasegivaren. Arnesdotter anser att vara uthyrare av ett objekt kan innebära en risk, genom att denne kan bli ersättningsskyldig för skada som orsakas av objektet på tredje man eller på dennes egendom.¹³¹ I vårt avtal står det klart och tydligt att det är leasetagaren som ska ansvara för sådan skada och samtidigt hålla leasegivaren skadelös. Angående detta skriver Arnesdotter att det bör diskuteras om det verkligen är skäligt att leasegivaren ska kunna friskriva sig på detta vis. Hon anser dock att det är en skälig riskfördelning när det handlar om finansiell leasing, pga. att det är leasetagaren som väljer vilket objekt som leasingbolaget ska köpa in. I detta fall leder det till att leasetagaren har samma förutsättning som leasegivaren att bedöma objektets farlighet samt att det är leasetagaren som har uppsyn över objektet.¹³² Utifrån Arnesdotters resonemang bör detta villkor i vårt avtal vara skäligt, eftersom det rör sig om ett finansiellt leasingavtal.

Vidare i avtalet finner vi ännu en friskrivningsklausul under *p. 18 – myndighetsföreskrift m.m.* Där står att leasegivaren inte är ansvarig om hinder i utnyttjandet av leasingobjektet föreligger eller uppstår genom föreskrifter i författningar och/eller myndighets beslut. Samtidigt ålägger leasetagaren sig att ansvara för de myndighetsbeslut som fattas rörande leasingobjektet. Under sådana hinder kan inte leasetagaren kräva ersättning av leasegivaren, samtidigt som leasetagarens andra förpliktelser, såsom betalning av leasingavgiften mm är gällande.¹³³ Om leasingobjektet på något sätt inte får användas pga. myndighetsbeslut eller författningar, så är inte leasegivaren ansvarig att ge ersättning till leasetagaren. Däremot är leasetagaren skyldig att fortsätta betala leasingavgiften och fullgöra andra förpliktelser som avtalet innebär. Enligt lagutskottets betänkande kan aldrig leasegivaren friskriva sig från myndighetsbeslut i annat fall än där leasetagaren går in och ansvarar för dessa.

---

¹²⁸ Adlercreutz, a.a. s. 160

¹²⁹ Möller, a.a. s. 93

¹³⁰ Se Bilaga

¹³¹ Arnesdotter, a.a. s. 25

¹³² Arnesdotter, a.a. s. 26

¹³³ Se Bilaga

Det måste med andra ord ha avtalats om vem som ansvarar för att följa de myndighetsbeslut som påverkar leasingobjektet. Detta anses normalt inte som ett oskäligt villkor, eftersom hänsyn måste tas till vilken finansieringsform som nyttjas.¹³⁴ Även Arnesdotter menar att det är leasetagaren som måste förvissa sig om att objektet kan användas och att det inte strider mot myndighetskrav eller någon annan förordning. Hon menar att objektet levereras direkt till leasetagaren, utan att komma i kontakt med leasegivaren, och på så vis bör leasetagaren kontrollera vilka krav som förekommer för leasingobjektet.¹³⁵ Enligt vad som sagts av ovanstående doktrin bör detta avtalsvillkor inte vara oskäligt.

Även under villkoret *meddelande*, p. 23, förekommer en form av friskrivning. Här gäller det till vilken adress som leasegivaren skickar ett eventuellt meddelande angående avtalet. Har leasegivaren avsänt brevet till den adress som förekommer i avtalet eller som är för leasegivaren känd såsom rätt adress, ska meddelandet anses ha kommit fram till leasetagaren senast på tredje dagen efter avsändandet.¹³⁶ Här anser vi att leasegivaren friskriver sig från ansvaret att leasetagaren tagit del av meddelandet. Är det fel adress som leasetagaren lämnat svarar inte leasegivaren för detta vid ett eventuellt meddelande, med andra ord har leasegivaren ingen plikt att ta reda på om det är rätt adress. Enligt Adlercreutz bär avsändaren risken enligt de allmänna reglerna, med andra ord är avsändaren ansvarig för att mottagaren fått ta del av meddelandet. Dock är det i vissa fall stadgat i lag respektive avtal att det är mottagaren som bär ansvaret, risken att inte ta del av meddelandet. Så är fallet i 40 § 1st AvtL där det är mottagaren som bär hela ansvaret, men det ska dock vara ett meddelande som är i mottagarens intresse.¹³⁷ I vårt avtal har vi uppfattat att det är leasetagaren som svarar för risken att meddelandet inte kommer denne tillhanda, förutsatt att avsändaren skickat meddelandet till den i avtalet givna adressen. Detta anser Adlercreutz vara ett skäligt villkor, eftersom han menar att det är en naturlig ansvarsöverföring med saklig motivation.¹³⁸ På så sätt är även vårt avtalsvillkor skäligt enligt vad Adlercreutz sagt i doktrin.

Den sista friskrivningsklausulen som vi funnit är under p. 25 – *ansvarsbegränsning*, där leasegivaren skriver sig fri enligt följande formulering: ”Leasegivaren är inte ansvarig gentemot leasetagaren för skada som beror på lagbud, myndighetsåtgärd, krigshändelse, strejk, blockad, bojkott, lockout, brand, olyckshändelse, transportsvårigheter eller annan liknande omständighet.” Leasegivaren är heller inte skyldig att i andra fall ersätta skada som uppkommer, om leasegivaren varit normalt aktsam. Ersättning för utebliven vinst, prisskillnad eller annan indirekt skada eller förlust har leasegivaren enligt dessa villkor ingen skyldighet till.¹³⁹ Här skriver sig leasegivaren fri från händelser som inte går att påverka såsom krig, strejk, olyckshändelser mm. Detta innebär att leasegivaren inte svarar för någon skada som kan påverka leasetagaren negativt, under

---

¹³⁴ SOU 1994:120, a.a. s. 144

¹³⁵ Arnesdotter, a.st.

¹³⁶ Se Bilaga

¹³⁷ Adlercreutz, a.a. s. 165

¹³⁸ Adlercreutz, a.st.

¹³⁹ Se Bilaga

opåverkbara omständigheter. Angående detta skriver Arnesdotter att möjligheten till kontraktsbrott som begås av leasingbolaget är liten. Detta anser hon bero på att leasingbolagets förpliktelser, i och med detta villkor, är i stort sätt begränsade till endast sluta avtal med leverantören samt att betala denne efter ett leveransgodkännande från leasetagaren. Leasingbolaget friskrivs från allt ansvar som kan medföras vid opåverkbara situationer som strejk, krig, olyckshändelser mm.¹⁴⁰ Vårt villkor avslutas med att leasegivaren friskriver sig från ansvar om leasingbolaget varit normalt aktsam. Frågan som Arnesdotter ställer sig är om detta är tillåtet, med andra ord ska friskrivningen innebära att leasingbolaget blir ansvarig ifall de inte skulle agera normalt aktsamt. I så fall skulle leasetagaren kunna begära ersättning om denne lidit skada för att leasingbolaget slarvat med kreditprövning av leverantören vid eventuell förskottsbetalning. Arnesdotter anser även att leasetagarens möjlighet till kontraktsbrott är stor, eftersom dennes ansvar och förpliktelser är betydligt mer omfattande än leasingbolagets.¹⁴¹ Arnesdotters resonemang om detta villkor är tydligt, samtidigt som det inte förekommer en slutsats om hon anser att detta villkor borde vara skäligt. Däremot är det klart och tydligt att Arnesdotter anser att förpliktelserna och ansvaret är ojämnt fördelat mellan de olika parterna.

---

¹⁴⁰ Arnesdotter, a.st.

¹⁴¹ Arnesdotter, a.st.

4. Sammanfattande diskussion med belysning av rättsfall

I detta kapitel kommer vi att belysa ett par rättsfall under respektive problemområde. Därefter för vi en sammanfattande diskussion utifrån dessa rättsfall, våra åsikter, uppsatsens tredje kapitel samt leasetagarens uppfattning angående uppsatsens tre kärnproblem.

4.1 Gränsdragning mellan leasing och avbetalningsköp

Från hovrättspraxis kan nämnas RH 1986:153 där fallet handlade om ett finansbolag och ett enmansaktiebolag som först hade ingått ett avtal om avbetalningsköp för en grävmaskin. Sedan gick aktiebolaget i konkurs och maskinen återställdes. Ägaren till aktiebolaget valde då att starta upp en enskild firma för att fortsätta driva verksamhet. Därefter ingicks ett finansiellt leasingavtal om 72 månader för samma maskin mellan finansbolaget och den nystartade enskilda firman. Anledningen till leasingavtalet var att den enskilda firman (leasetagaren) inte hade likvida medel till ett köp. I tvist efter att finansbolaget (leasegivaren) återtagit maskinen, pga. att leasetagaren underlåtit att erlägga leasingavgiften i tid, gjorde den enskilda firman (leasetagaren) gällande att avtalet var ett avbetalningsköp. Målet var ostridigt om vad som skulle ske med maskinen efter avtalstidens slut. Avtalet saknade köptionsklausul och en muntlig överenskommelse om detta ej kunde bevisas. Leasingavgiften hade fastställts till vad leasetagarens nyttjande beräknades inbringa och det beräknade restvärdet var rimligt. Utifrån detta ansågs avtalet vara ett nyttjanderättsavtal, leasing, och inte ett avbetalningsköp.

Vi har även funnit ett annat rättsfall, men huvudpunkten i detta ligger dock inte på gränsdragningen mellan leasing och avbetalningsköp. Det är ändå, enligt oss, av betydelse och därför har vi valt att även göra en redogörelse för detta.

I NJA 1985:365 hade en lantbrukare förvärvat en siloanläggning enligt ett köpeavtal med betalningsvillkoret ”5 års leasing, silon förblir säljarens egendom tills full betalning skett”. I HD anförde säljaren att det av köpeavtalet framgick att parterna överenskommit om 5 års leasing samt att det handlade om en villkorad överlåtelse. HD ansåg att säljaren inte längre kunde komma åt siloanläggningen som ansågs utgöra fastighetstillbehör enligt 2 § 4 kap JB och att det var i säljarens intresse som silon tillförts fastigheten. Huvudpunkten i detta rättsfall är inom ett annat rättsområde än gränsdragningen mellan leasing och köp och har därför varit av begränsat värde för frågan om gränsdragningen. Av betalningsvillkoret borde det dock framgå att detta leasingavtal var att betecknas som ett avbetalningsköp eftersom de avtalat om en äganderättsövergång vid avtalets ingående.

Angående vad som har sagts om gränsdragningen mellan leasing och avbetalningsköp anser vi att det förekommer klara riktlinjer för denna. Det är således syftet med avtalet som är det avgörande för denna fråga, men samtidigt måste även optionsklausuler beaktas. På så vis tycker vi att parterna inte borde ha

några större svårigheter att inse skillnaden mellan leasing och avbetalningsköp, men dessvärre har det uppkommit problem inom detta område. Det är främst vid konkurs och utmätning hos leasetagaren som denna fråga är av betydelse, då det är viktigt att veta vem det är som innehar äganderätten av leasingobjektet. I ett av rättsfallen (RH 1986:153) ovan har det nämnts att om en köptionsklausul saknas så blir det av stor betydelse att undersöka syftet med avtalet. Därför blir bevisbördan med avtalssyftet istället riktlinjer för vilken avtalstyp det är. Syftet med avtalet är i detta fall svårt att bevisa eftersom det var en muntlig överenskommelse som påstått ha skett. Vi är medvetna om att det förekommer problem med gränsdragningen mellan leasing och avbetalningsköp, men eftersom riktlinjerna om detta är klara och tydliga så tycker vi att det inte borde uppkomma problem.

Vi har haft samtal med leasetagaren, Skandinaviska Chuckfabriken AB, genom deras VD Kurt Nilsson. Han berättar att han inte ens varit i kontakt med leasegivaren utan att all kontakt har skett med leverantören av leasingobjektet. På så vis kan vi konstatera att leasingbolaget inte informerat leasetagaren om något innan detta avtal slutits. Leasetagaren är inte medveten om vilka krav som finns för att ett avtal ska tolkas som leasing eller avbetalningsköp. Med andra ord har leasetagaren ingen kunskap om gränsdragningen mellan dessa. Det enda som Kurt Nilsson är medveten om angående detta är att han har en möjlighet att köpa trucken efter leasingavtalets slut, men har ingen vetskap om att det är genom denna rättighet som avtalet tolkas som leasing.

4.2 Leasingavgiften

Som ovan anförts är leasingavgiften svår att fastställa för mindre leasetagare. Detta kan leda till processer och vi har funnit några fall angående detta. År 1999 och 2000 fastställde Stockholms tingsrätt några domar som gällde leasegivarens justering av leasingavgiften, d v s ränteskruvning. Nedan följer en redogörelse för dessa.

Den första domen är från Stockholms Tingsrätt per den 7 januari 2000. Det handlar om ett åkeri som tecknat ett leasingkontrakt med ett finansbolag avseende en lastbil. Detta leasingkontrakt överläts fem år senare till ett nytt finansbolag. Huvudpunkten är här om hur nedanstående klausul skulle tolkas och om finansbolaget använt den på ett korrekt sätt. Klausulen hade följande lydelse:

”Skulle ränteläget ändras på den marknad där leasegivaren finansierar sin verksamhet, äger han i motsvarande mån ändra angiven leasingavgift.”

Åkeriet hävdade att en överdebitering skett och att det nya finansbolaget höjt leasingavgiften i strid med avtalsvillkoren. Dessutom menade åkeriet att finansbolaget låtit bli att sänka den fastän räntan på penningmarknaden sjunkit. För det första yrkade åkeriet på att få tillbaka det belopp de betalat för mycket och för det andra att klausulen var oskälig och skulle jämkas enligt 36 § AvtL.

Finansbolaget bestred detta. Begreppet marknad menade åkeriet syftar på en objektiv räntebedömning och att det är marknadsräntorna som används som referensräntor. Det är sedan dessa som avgör om en överdebitering skett, dvs om leasingavgiften höjts mer än referensräntan eller om marknadsräntorna sänkts men inte leasingavgiften. Enligt denna tolkning innebär klausulen inte endast en rättighet att ändra utan även en skyldighet att göra det. Däremot menar finansbolaget att begreppet marknad syftar på den verkliga upplåningssituationen som denne har och inte den allmänna penning- eller räntemarknaden. Dessutom medför formuleringen ”äger ändra” att finansbolaget har ett visst utrymme att avstå från att ändra leasingavgiften.

Tingsrätten ger finansbolaget rätt att på egen hand ändra leasingavgiften enligt ordalydelsen ”äger ändra”. Bedömningen om ändringsgrunden är befogad ligger alltså helt på finansbolagets sida. Tingsrätten bedömer också att det inte bara är en rättighet för finansbolaget att ändra leasingavgiften utan även en skyldighet att göra det. Finansbolaget har bevisbördan för att klausulen används på ett korrekt sätt. Om finansbolaget kan bevisa att denne haft högre kostnader för sin upplåning än vad som motsvaras av förändringarna i det allmänna ränteläget har denne också rätt att få ersättning utav leasetagaren för denna skillnad. Så länge detta inte har bevisats används marknadsräntorna som måttstock för räntevariationer i leasingavtalet.

Den andra domen är från Stockholms Tingsrätt per den 18 maj 1999. Det handlar om ett avbetalningsköp där klausulen om avgiftsändring är utformad på samma vis som vid leasing och därför har detta avgörande även betydelse på leasingområdet. Ett företag inom entreprenadbranschen (kärandebolaget) köpte en grävmaskin på avbetalning av ett finansbolag. Kontraktet innefattade följande räntejusteringsklausul:

”Ändring av räntan/annuiteten får ske med omedelbar verkan, om

- a. Riksbankens diskonto ändras eller då det motiveras av annan kreditpolitisk åtgärd eller av ändring av det allmänna ränteläget.
- b. Ränteläget på den penning- och/eller kapitalmarknad där säljaren vid var tid refinansierar sig ändras.”

Liksom i förra fallet var även här huvudpunkten om leasegivaren använt klausulen angående avgiftsändring på korrekt vis och hur denna klausul skulle tolkas. En överdebitering hade ägt rum enligt kärandebolaget och det var osäkert om finansbolaget hade använt sig av a- eller b-ledet i klausulen. Enligt kärandebolaget ansågs det allmänna ränteläget i a-ledet vara en viss referensränta som de använt sig av och att det i b-ledet, där ordet marknad används, krävdes en marknadsnoterad ränta för att leasingavgiften skulle kunna ändras. Finansbolaget däremot ansåg inte att klausulen kunde tolkas på detta vis, utan menade att begreppet marknad måste tolkas med hänsyn tagen till den verkliga upplåningssituation som varje bolag har. Vad gäller det allmänna ränteläget anser finansbolaget att om detta angetts som grund i avtalet, får ändring ske om ränteläget förändras på de marknader där finansbolagets kapitalanskaffning sker

och denna förändring har effekt på bolagets upplåningskostnader. Finansbolaget menar sammanfattningsvis att problemet med kändebolagets beräkningar är att de inte beaktar skillnaden mellan faktisk upplåningskostnad och den referensränta som används vid beräkningen, den s.k. spreadutvecklingen. Genom att använda sig av endast en ränteparameter kan inte den verkliga refinansieringskostnaden fastställas anser finansbolaget.

Tingsrätten konstaterar, liksom i förra fallet, att det är finansbolaget som har bevisbördan för att de använt ränteklausulen på rätt sätt och finner, mot vad kändebolaget anfört, att finansbolaget inte fullgjort sin beviskyldighet angående förutsättningarna för ränteklausulens tillämplighet. Finansbolaget har inte kunnat redogöra för de faktiska omständigheterna kring de påstådda kostnadsökningarna. Vad gäller överdebiteringen godtar tingsrätten den beräkning som kändebolaget använt sig av och menar att oavsett vilken marknadsränta som används nås samma resultat. Finansbolaget har således inte varit berättigat till att ta ut en högre avgift än vad som kan motiveras av upp- och nedgång i det allmänna ränteläget.

Problemen som vi anser kan uppkomma med leasingavgiften är vad den består av samt på vilka grunder leasegivaren kan justera denna. Angående dessa två problemområden har vi redogjort för vad som har sagts i doktrin. Enligt lagutskottets betänkande kan det vara svårt för leasetagaren att kontrollera vad leasingavgiften innehåller och om det som begärs är rimligt.¹⁴² Detta anser vi vara ett stort problem inom den finansiella leasingen, eftersom leasetagaren då intar en underlägsen ställning gentemot leasegivaren. Vi tycker att det borde vara leasegivarens skyldighet att redogöra för den avgift som tas ut. Enligt SOU 1994:120 ”*vill eller kan*” oftast inte leasegivaren redogöra för beståndsdelarna i leasingavgiften.¹⁴³ Detta tycker vi är ett märkligt resonemang eftersom leasegivaren borde kunna klargöra för detta samt att det inte borde vara leasegivarens vilja som styr. När det gäller ändringsgrunderna för leasingavgiften anser vi att det borde finnas striktare riktlinjer eftersom det förekommer flera processer om detta. I rättsfallen ovan anser leasetagarna att en överdebitering har ägt rum. Tingsrätten har i sina domar klargjort att bevisbördan för överdebiteringen ligger hos leasegivaren, m a o att det är upp till leasegivaren att förklara och tydliggöra dessa. Detta anser vi vara en skälig bedömning och att det på så vis kan minska obalansen mellan leasegivare och leasetagare.

Angående leasingavgiften är Kurt Nilsson, leasetagaren, inte fullständigt medveten om vad den innehåller, men har gjort en överslagsräkning för att se om det är ett skäligt belopp. Hans uppfattning om ändringen av leasingavgiften är att leasingbolaget har möjlighet att höja eller sänka den beroende på ränteläget, men det är inget som han följer och kontrollerar.

---

¹⁴² LU18 1997/98, a.a. s. 3

¹⁴³ SOU 1994:120, a.a. s. 136

4.3 Friskrivningsklausuler

I rättsfallet NJA 1988 s. 230 förekommer problemet om huruvida friskrivningsklausuler i leasingavtal mellan näringsidkare var oskäligen för leasetagaren enligt 36 § AvtL. Avtalet som ligger till grund för detta rättsfall är ett femårigt finansiellt leasingavtal, angående ett datasystem, som var upprättat mellan ett försäljningsaktiebolag (leasetagare) och ett leasingkommanditbolag (leasegivare). Leasegivaren har i avtalets allmänna villkor skrivit sig fri från att ansvara för fel och dröjsmål, samtidigt som leasetagaren då övertagit den rätt leasegivaren har eller får gentemot leverantören pga. avtalet med denne. 1905 års köplag och/eller gällande branschsedvänja skulle reglera avtalet angående leverans, leveranstid, garanti, service mm. När leasetagaren sedan upptäckte fel i datasystemet och detta inte reparerades höll denne in på betalningen av leasingavgiften och till slut valde leasetagaren att häva leasingavtalet under åberopande av avtalsbrott av leasegivaren. Leasegivaren hänvisade då leasetagaren till friskrivningsklausulen och enligt denna skulle leasetagaren vända sig mot leverantören i frågan. Detta invände leasetagaren sig emot och hävdade att villkoren var oskäligen enligt 36 § AvtL. Därav uppkom tvisten gällande detta rättsfall. Som stöd för oskäligheten anförde leasetagaren att överlåtningsklausulen inte gav möjlighet att framföra andra krav mot leverantören än de som leasegivaren kunde göra gällande. Friskrivningen medförde då att leverantören kunde med framgång invända att leasetagaren varken direkt eller pga. tänkbara regresskrav hade skäl till något ersättningskrav. Detta invände leasegivaren sig emot och ansåg att överlåtningsklausulen hade givit leasetagaren samma rätt gentemot leverantören som om leasetagaren hade varit köpare av leasingobjektet.

HD beslutade i detta mål att de inte kunde anse att de omtvistade villkoren skulle vara oskäligen. Skälen som HD anförde för detta var bl.a. att leasingavtalet kan innebära en osäker rättighet för leasetagaren mot leverantören. Enligt detta blir det osäkert hur långt en leasetagaren kan invända fel i leasingobjektet gentemot leverantören. I HD: s bedömning ansågs det finnas anledning att förutsätta att överlåtelseklausulen hade betydelse för leasetagaren. HD framförde även som skäl, att leasingavtalet hade ingåtts av två näringsidkare som måste betecknas som jämbördiga.

Att leasegivaren friskriver sig från fel och dröjsmål godtas enligt detta rättsfall så länge leasetagaren har rättighet att göra påföljder gällande för leverantören. I detta rättsfall menar HD att överlåtelseklausulen varit av betydelse för leasetagaren. I fallet framgår det dock inte vad som hade hänt om leasetagaren inte hade haft någon att vända sig till d v s om leverantören hade friskrivit sig från detta ansvar eller om leverantören var försatt i konkurs. Även en annan sak som är av betydelse vid leasingavtal var att parterna i detta rättsfall var jämbördiga, rättsfallet säger ingenting om det hade handlat om en underlägsen part gentemot en starkare part.¹⁴⁴

---

¹⁴⁴ Gorton – Olofsson, a.a. s. 10

Vi har även valt att belysa ett annat rättsfall från HovR som också berör ämnet friskrivning från fel och dröjsmål. Detta fall skiljer sig från det första, eftersom detta handlar om en underlägsen part (leasetagaren) samt att leverantören här har försatts i konkurs.

RH 1988:22 handlar om ett finansbolag (leasegivare) och en ägare av en mindre kioskverksamhet (leasetagare) som har avtalat om finansiell leasing för en s.k. ice-shake-maskin. Avtalet innefattar olika standardiserade villkor och i ett av dessa har leasegivaren på sedvanligt sätt friskrivit sig mot felansvar och hänfört leasetagaren sin egen rätt gentemot leverantören. Efter en tid uppkommer ett funktionsfel i ice-shaker-maskinen vilket leverantören, som nu är försatt i konkurs, inte kunde reparera. Leasetagaren försökte då häva leasingavtalet, men då invände leasegivaren mot detta och åberopade friskrivningsklausulen så att leasetagaren skulle vända sig mot leverantören samt att leasetagaren skulle fortsätta med sina förpliktelser som avtalet innebar. Detta ledde till att leasetagaren i sin tur hävdade att friskrivningen var oskälig enligt 36 § AvtL. Anledningen till att leasetagaren menade att den var oskälig var att det rådde storleksskillnad mellan parterna och att leasetagaren befann sig i en underlägsen ställning gentemot leasegivaren. På så vis kunde inte leasetagaren hävda sin rätt direkt mot leverantören samt att leasetagaren inte hade möjlighet att kunna förutse vare sig funktionsfelet eller att leverantören skulle försättas i konkurs. Leasetagaren menade vidare att leasegivaren hade en större undersökningsplikt än denne angående leverantörens solvens och leverantörens förmåga att fullfölja de förpliktelser som köpeavtalet innebar.

HovR fann att det inte var ett oskäligt villkor och som anledning till detta anfördes följande: Leasetagaren, i egendom av näringsidkare, måste ha varit medveten om att leasegivarens roll var främst av finansiell karaktär samt att det var avtalat om att leasetagarens rätt gentemot leasegivaren förekom i samma mån som leasegivaren hade rätt gentemot leverantören. På så sätt ansågs det att leasetagaren var i samma situation som om denne hade varit vid ett köp av objektet istället för leasing. HovR menade att funktionsfelet samt att leverantören försatts i konkurs inte var omständigheter av speciell eller oförsägbar natur, utan att det även kunde ha inträffat i ett kontantköp. Vidare ansåg HovR att leasetagaren hade minst lika bra möjlighet som leasegivaren att bilda sig en uppfattning om leverantörens solvens och förmåga att fullfölja avtalet, eftersom leasetagaren valt ut och varit i kontakt med leverantören. HovR menade alltså att det inte bara gick att beakta omständigheten med att leasegivaren var större än leasetagaren som tillräcklig för att villkoret skulle vara oskäligt.

Här menar Möller att HovR varit sträng i sin bedömning och att de följer betydligt mer restriktiva riktlinjer än de som framkom i motivet till 36 § AvtL. Vad som talar för att det är leasetagaren som ska ansvara för risken i detta fall, är att det är leasetagaren som väljer leverantören, och att leasetagaren på så vis bör ansvara för konsekvenser som kan uppkomma. Om ansvaret istället skulle ligga på leasegivaren skulle leasingen troligtvis ändras till en dyrare finansieringsform.¹⁴⁵

---

¹⁴⁵ Möller, a.a. s. 99 ff.

Vid friskrivningsklausuler kan många olika konflikter uppkomma och dessa kan lösas genom en bedömning av om friskrivningen anses som skälig eller ej. Anses en friskrivning vara skälig är det den som är gällande, eftersom det är standardavtalen som styr den finansiella leasingen. I avtalet har vi funnit många olika friskrivningsklausuler där leasegivaren i var och en klausul överfört risken till leasetagaren. Enligt doktrin har de flesta friskrivningar ansetts vara skäliga, med tanke på att avtalet gäller finansiell leasing. Det förekommer dock en friskrivning, angående ansvarsbegränsning, som doktrin inte har tagit ställning till, men som Arnesdotter ändå resonerar kring. I större delen av litteraturen förekommer det liknande exempel på avtalsvillkor och på så vis tycker vi att friskrivningarna i detta avtal är av normal karaktär och inte anses oskäliga. I de båda rättsfallen ovan (NJA 1988:230 och NJA 1988:22) berörs friskrivningen om fel och dröjsmål. I det första fallet är parterna av jämställd karaktär och leasegivaren friskriver sig från fel och dröjsmål i leasingobjektet samtidigt som dennes rätt gentemot leverantören övergår till leasetagaren. Detta är enligt doktrin en vanligt förekommande friskrivning och anses som skälig eftersom leasegivaren endast har en finansiell ställning till avtalet. HovR dömer i det första fallet att friskrivningen anses vara skälig pga. att de ansåg finna anledning att förutsätta att denna överlåtelseklausul var av betydelse även för leasetagaren. Det andra rättsfallet behandlar en liknande friskrivningsklausul men problemet här är att leverantören försattes i konkurs. Därmed har leasetagaren ingen möjlighet att gå på denne och inte heller på leasegivaren pga. friskrivningsklausulen. Parterna är i detta fall inte jämbördiga, leasetagaren är en mindre näringsidkare gentemot leasegivare. Även i detta fall fann HovR att friskrivningen var av skälig karaktär eftersom leasetagaren själv varit i kontakt med leverantören och ansågs därmed ha lika stor möjlighet som leasegivaren att bedöma leverantörens solvens. Att parterna inte var jämbördig ansåg HovR inte vara tillräckligt för att friskrivningen skulle anses som oskälig. I och med detta rättsfall kan en leasetagare förlora rätten till att få hjälp med felet i varan och att denne då själv måste bekosta reparationen. Detta anser vi vara felaktigt, eftersom leasetagaren inte då har några alternativmöjligheter. Även Möller anser, som ovan nämnts, att HovR varit sträng i sin bedömning av detta rättsfall.¹⁴⁶ Vi anser att HovR kanske kunnat tillämpa 2 § lag (1984:292) om avtalsvillkor mellan näringsidkare (AVLN) som säger att: ”Vid bedömningen av om ett avtalsvillkor är att anses som oskäligt skall särskild hänsyn tas till behovet av skydd för den som intar en underlägsen ställning i avtalsförhållandet.” På så vis hade leasetagaren i detta rättsfall troligtvis fått friskrivningen att anses som oskälig.

Bernitz menar att 36 § AvtL innehåller flera svagheter för en organisation eller grupp näringsidkare och därför tillkom AVLN. Denna lag uppkom främst för att tillämpas på småföretagare, som kan inta en underlägsen ställning i avtalsförhållandet. Skillnaden mellan denna lag och 36 § AvtL är att i den senare krävs det en viss näringsidkare som ställer upp som kärke medan i den förstnämnda förekommer inte detta krav. Båda dessa lagar borde vara av

---

¹⁴⁶ Möller, a.st.

betydelse vid branschförhandlingar i standardavtalsfrågor, men i praktiken är det få fall som har tillämpat AVLN.¹⁴⁷

När det gäller tredje problemområdet, friskrivningsklausuler, förklarar Kurt Nilsson att han inte ens läst de allmänna villkoren som avtalet innehåller. På så vis har han ingen uppfattning om vilka friskrivningsklausuler som förekommer i detta avtal, men han säger däremot att han har medvetenhet om olika friskrivningar som generellt kan förekomma i olika avtalstyper. När vi sedan undrade om han vet vad som händer om leverantören friskriver sig eller försätts i konkurs, så är detta något som han inte har kunskap om.

---

¹⁴⁷ Bernitz, a.a. s. 108

5. Slutsats

Vi har även haft ett samtal med leasegivaren, FöreningsSparbanken Finans AB, genom Svante Tegbäck. Vi har frågat om hur deras uppfattning är angående förtydning av avtalet och dess tyngande villkor. Han svarade att ett finansiellt leasingavtal är oftast mellan två näringsidkare som är stora bolag. I affärer mellan näringsidkare ställs höga krav på parternas ansvar att ta till sig information, det både förutsätts och utgås från att parterna har lika mycket kunskap. Därför görs ingen särskild förtydning, varken muntligt eller skriftligt, om det finns något i avtalet som kan vara särskilt svårt att förstå. Han menar även att denna information får leasetagaren i avtalets allmänna och särskilda villkor och att det är leasetagaren själv som måste läsa på vilka villkor som gäller. Vidare anser leasegivaren att svensk lagstiftning är sådan att det ställs högre krav på näringsidkare än konsumenter och det vore inte möjligt att till respektive leasetagare göra en redogörelse för varje villkor i avtalet.

Vi tycker att leasegivarens resonemang är hårt och tar inte hänsyn till småföretagare med mindre kunskap. Hur lång tid skulle det ta att klargöra och förtydliga avtalsvillkoren? Denna förtydning anser vi borde vara en självklarhet för avtal som ingås med en underlägsen part. Vi är medvetna om att den svenska lagstiftningen är hårdare mot näringsidkare än konsumenter, men i vissa fall tycker vi att analogisering bör ske med konsumentförhållande. Ett exempel på detta är att analogisering skulle kunna ske med 6 § KkrL när det gäller upplysning om leasingobjektets totala kostnad. I denna paragraf står att näringsidkare måste lämna information om den effektiva räntan för krediten till en konsument. Även när det handlar om friskrivningsklausuler anser vi, som nämnts i förra kapitlet, att en analogisering skulle kunna ske med AVLN när det gäller oskäligen avtalsvillkor för en underlägsen part.

Som tidigare nämnts har leasegivaren och leasetagaren, Kurt Nilsson, inte varit i kontakt med varandra. Därav har leasetagaren inte haft möjlighet att få förtydning av avtalet och dess villkor. Kurt Nilsson menar att han slutit många avtal och vet vad som generellt kan förekomma och på så vis är dessa problemområden ingen överraskning för honom. Han menar dessutom att den finansiella kostnaden för just denna truck inte är av stor betydelse för företaget samt vilka påföljder som kan följa av avtalet. Dessa påföljder hade kanske varit värre om leasingobjektet var av sådan betydelse för tillverkningen att det inte hade fungerat utan detta eller att leasingobjektet hade ett så stort värde att det hade påverkat hela företaget negativt.

Generellt antog vi att ett avtal ingås efter kontakt mellan parterna. Att ett finansiellt leasingavtal kan uppkomma trots att leasetagaren inte varit i kontakt med leasegivaren anser vi vara konstigt. Här är det klart att leasegivaren inte tydliggjort avtalet och dess tyngande klausuler för leasetagaren. Avtalsvillkoren i avtalet har inte lästs igenom av leasetagaren, m a o kan han inte då vara medveten om vad som är gällande. Att leasetagaren tidigare tecknat andra avtal behöver inte

vara någon säkerhet för att dessa avtalsvillkor är liknande. Detta är en risk som leasetagaren tar då denne inte vet vad avtalet innebär.

Vad som händer om leverantören försätts i konkurs eller friskriver sig från sitt ansvar har vår leasetagare ingen aning om. Informationen om detta kom som en överraskning för honom då vi redogjorde om de rättsfall som berör friskrivning. Just en sådan här information anser vi att leasegivaren borde vara skyldig att tydliggöra. Vi har dock förståelse för leasetagarens resonemang om värdet på hans leasingobjekt, dels att det ekonomiska värdet inte är så omfattande och dels att produktionen inte är beroende av leasingobjektet. Med andra ord anser vi att det är extra viktigt med upplysning om tyngande klausuler vid avtal som gäller leasingobjekt av betydande värde, både ekonomiskt och produktionsmässigt.

Slutligen har vi kommit fram till nedanstående slutsats för respektive problemområden. Dessa slutsatser har vi arbetat oss fram till med hjälp av doktrin, ovannämnda rättsfall samt leasetagarens och leasegivarens uppfattning. Detta för att till sist få fram vad vi anser vara behövligt för den finansiella leasingens tre generella kärnproblem.

Angående gränsdragningsproblematiken anser vi att någon lagstiftning eller tydligare informationsplikt inte är behövlig. Detta för att det finns klara och tydliga riktlinjer var gränsen mellan leasing och avbetalningsköp dras. Huvudsakligen anser vi att det inte förekommer någon obalans mellan leasegivare och leasetagare i detta problemområde. Detta eftersom problemen inte uppkommer mellan leasegivare och leasetagaren utan mellan leasegivare och tredje part vid exempelvis konkurs och utmätning hos leasetagaren.

När det gäller leasingavgiften och ändringsgrunderna av denna är vi av en annan uppfattning. Vi anser att det ska finnas ett krav på leasegivaren att redogöra för vad leasingavgiften innehåller och på vilka grunder den ändras. Detta tycker vi leasegivaren självmant ska informera leasetagaren om vid avtalsslutandet och vid varje ändring av leasingavgiften. En lagstiftning om detta vore kanske behövligt eller i alla fall en tydligare informationsplikt från leasegivarens sida, så att obalansen mellan parterna försvinner.

Vi anser att leasegivaren även borde ha en upplysningsplikt när det gäller tyngande klausuler, såsom friskrivningsklausuler. Detta eftersom det oftast är leasegivaren som ensidigt upprättar avtalet och dess villkor och på så sätt befinner sig leasetagaren i en underlägsen ställning. Framför allt tycker vi att det är viktigt att leasegivaren informerar leasetagaren om vad som kan hända om leverantören exempelvis friskriver sig eller försätts i konkurs. Detta är av stor vikt eftersom leasetagaren inte då har någon att vända sig till, m a o ingen alternativmöjlighet. Vad som har nämnts ovan anser vi att friskrivningsklausuler vid leasingavtal är i behov av antingen en lagstiftning eller en tydligare informationsplikt. Detta för att göra leasetagaren medveten om vad som kommer att avtalas samt att leasetagaren då har möjlighet att ta ställning till avtalet. Vi anser att obalansen mellan parterna på så sätt kommer att försvinna.

Sammanfattningsvis har vi, med denna uppsats, berättat hur obalans kan uppstå mellan parterna i ett finansiellt leasingavtal. Vi har inriktat oss på tre generella kärnproblem för att se om det behövs en striktare reglering av dessa. Som här ovan nämnts, anser vi att det är behövt med antingen lagstiftning eller tydligare informationsplikt när det gäller leasingavgiften och friskrivningsklausuler vid avtal med en leasetagare som är en mindre näringsidkare.

Källförteckning

Offentligt tryck

SOU 1994:120 *Slutbetänkande av leasingutredningen – Finansiell leasing av lös egendom*

LU18 1997/98 *Lagutskottets betänkande – Finansiell leasing av lös egendom*

Litteratur

Adlercreutz, A, 2004, *Finansieringsformers rättsliga reglering*, 4 uppl., Lund: Studentlitteratur.

Arnesdotter, I, 1984, *Finansiell leasing*, Uppsala: Iustus.

Bernitz, U, 1996, *Standardavtalsrätt*, 6 uppl., Stockholm: Norstedts Juridik AB.

Bjuggren, P-O o. Skogh, G, 1989, *Företaget – en kontraktsekonomisk analys*, Göteborg: SNS.

Bjuggren, P-O, 1992, *Samhällsekonomiska konsekvenser av finansiell leasing*, Stockholm: SNS.

Boman, P, 1985, *Factoring och Leasing*, Stockholm: P A Norstedt & Söners Förlag

Eklund, S o. Rembe, A, 2001, *Juridiska ord och begrepp*, Stockholm: Nerenius & Santérus Förlag.

FARs samlingsvolym 2003 del 1, 2003, Stockholm: FAR Förlag AB

Finna rätt, Juristens källmaterial och arbetsmetoder, 2002, 7 uppl., Stockholm: Norstedts Juridik AB.

Gorton, L, 2001, *Fyra kommersiellrättsliga uppsatser, "Finansiell leasing" – Olofsson, A*, Lund: Juridiska fakulteten vid Lunds universitet.

Hellner, J, 1996, *Speciell avtalsrätt II, kontraktsrätt*, 3 uppl., 1 häftet, särskilda avtal, Stockholm: Norstedts Juridik AB

Hellner, J, 1996, *Speciell avtalsrätt II, kontraktsrätt*, 3 uppl., 2 häftet, allmänna ämnen, Stockholm: Norstedts Juridik AB

Millqvist, G, 1986, *Finansiell leasing: om det finansiella leasingavtalets civilrättsliga innebörd och reglering*, Lund: Juridiska föreningen.

Möller, M, 1996, *Civilrätt vid finansiell leasing: en översikt över svensk, utländsk och internationell rätt*, Uppsala: Iustus.

Ramberg, J o. C, 2003, *Allmän avtalsrätt*, 6 uppl., Stockholm: Norstedts Juridik AB

Sjöberg, J, 1985, *Finansiell leasing: särskilt partnerleasingkonstruktioner*, Uppsala: Juridiska fakulteten vid Uppsalas universitet.

Törner, D, 1988, *Finansiell leasing: gränsdragning mellan hyra och köp*, Uppsala: Juridiska fakulteten vid Uppsalas universitet.

Tidskrifter

FinansTidningen, 1997, ”Småföretagare behöver skydd mot oskäliga leasingavtal”, FinansTidningen 1997-06-19.

Göteborgs-Posten, 1994, ”Leasinglag förbereds”, s. 38, Göteborgs-Posten, 1994-11-07.

Svenska Dagbladet, 1995, ”Tuff lag om leasing får ris och ros. Utredningsförslag välkomnas av företagare men kritiserar av banker och finansbolag”, Svenska Dagbladet, 1995-04-06.

Rättsfall

NJA   1985 s.365
                  1988 s. 230
RH   1986:153
                  1988:22

Stockholms TR dom 1999-05-18, meddelad i Stockholm, Mål nr. T-8-1352-97
Stockholms TR dom 2000-01-07, meddelad i Nacka Strand, Mål nr. T-3-153-98

Standardavtal

Avtal mellan FöreningsSparbanken Finans AB – Skandinaviska Chuckfabriken AB

Elektronisk källor

<http://nya.agriprim.com/marknadsinfo/notering.asp?ID=470>, 2004-05-11

<http://www.riksdagen.se/debatt/9900/utskott/LU/LU19/HTFRAME.HTM>, 2004-05-11

Muntliga källor

Leasetagare, Skandinaviska Chuckfabriken AB genom Kurt Nilsson VD, Tyringe,
2004-05-10

Leasegivare, FöreningsSparbanken Finans AB genom Svante Tegbäck,
Stockholm, 2004-05-04